

PRELOM

Izhaja vsak četrtek. —
Naročnina letno Din 30.—.

Uredništvo in uprava:
Kolodvorska ul. št. 8 v
Ljubljani.

Telefon št. 3770. — Pošt.
ček, račun št. 10.499.

Naš Mariborski zbor.

Navdušen sprejem. — Tisoči obmejnega ljudstva. — Prihod posebnega vlaka. — Sprevod po ulicah ob zvokih vojaške godbe. — Po mestu vihrajo zastave. — Občinstvo glasno vzklika borcem. — Velika unionska dvorana nabita do zadnjega kotička. — Štiri tisoč mož ene misli, enega srca. — Množica zunaj poslopja posluša govore iz zvočnikov. — Med govori v dvorani napeta pozornost. — Viharno odobravanje. — Navdušenje brez kraja. — Uspeh popoln. — Gibanje borcev — gibanje našega ljudstva. — Vdanostna brzojavka Nj. Vel. Kralju Aleksandru. — Pozdravna brzojavka ministru za zunanje zadeve Bogoljubu Jevtiću. — Naš zbor najpomembnejši nacionalni dogodek v Mariboru po osvobojenju.

Potek zbora.

Zbor je otvoril in vodil predsednik mariborskega pripravljalnega odbora tov. Franjo Geč, predsednik krajevne organizacije vojnih invalidov v Mariboru.

Tov. Franjo Geč

Na zboru so govorili:

Tov. A. Kuster, predsednik „Boja“, tov. A. Lorger, I. podpredsednik „Boja“, tov. Dušan Tosić, delegat Osrednjega odbora združenja vojnih invalidov, Beograd, tov. I. Matičič, II. podpredsednik „Boja“, Stane Vidmar, član II. osrednjega izvršnega odbora „Boja“ in predsednik skupine bojnikov Ljubljana-mesto in tov. Vladislav Fabjančič, tajnik osrednjega izvršnega odbora „Boja“.

Govore prinašamo v istem redu kot so bili govorjeni.

Neposredno po otvoritvi zbora je kot prvi govornik podal predsednik Združenja borcev Jugoslavije, g. Avgust Kuster le-to izjavo:

Izjava predsednika Udruženja borcev Jugoslavije:

Združenju borcev Jugoslavije se očita, da je stranka.

Izjavljam, da od vsega početka, odkar smo stopili v javnost, nismo nobena stranka, kaj šele politična stranka. Nič drugega nismo kot vojniki v civilu, ki stojimo za svojim kraljem na podlagi šestojanuarskega manifesta. Mi ne predstavljamo ničesar drugega, kakor pokret — gibanje, ki naj združi vse borce in vse dremajoče žive dobre sile naroda okrog našega kralja in njegovih najzvestejših sodelavcev. Razpravljamo o pojavih gospodarskih in socialnih v našem narodu samo v strem-ljenju, da najdemo tisto, kar je najbolje za dobrobit države in naroda. Ne bavimo se torej s temi vprašanji kot politiki, kot strankarji, temveč samo kot sinovi naroda, kot zvesti državljani in kot brezpogojno poslušni vojniki našega kralja.

Odklanjamo torej podtikanje, da smo stranka, ali da snujemo politično stranko.

Drugi očitke je ne samo, da smo stranka, temveč da smo tisti, ki smo slučajno bili izbrani v akcijski odbor Boja in druge njegove inštitucije, pravtako strankarji, odnesno politični voditelji kakor prvaki drugih političnih strank, in trdi se, da se poslužujemo „Boja“ kot stranke, da pridemo do oblasti in, kakor pravijo, do korit i. t. d. — skratka, da nismo bolji od drugih političnih vodij, da smo samo novi izkoriščevalci naroda in države v drugi obliki.

Izjavljam s tega mesta, da med nami ni prostora za nikogar, ki išče sebe, ki misli na sebe. Mi dobrovoljci jamčimo za to, da smo vsi vojniki vojne dobe dokazali, da smo pripravljeni žrtvovati najdražjo stvar na svetu — svoje življenje, ne za sebe, temveč za nekaj višjega. Vojaki iz povojne dobe so pripravljeni storiti isto svojo požrtvovalno dolžnost. Zato nam nihče ne more in ne sme očitati sebičnosti in iskanja samega sebe. Mi stojimo v službi naroda in države, brezpogojno poslušni svojemu kralju, in nihče izmed nas, ki zavzemamo po zaupanju svojih tovarišev mesta v vodstvu „Boja“, se teh mest ne oklepa. Vsa ta mesta so vedno na razpolago vsem tovarišem in je vsak izmed nas pripravljen vsak hip zapustiti zaupano mu mesto in postati navaden član.

Tisti, ki hočejo naše gibanje najbolj oskrniti, mu predhacivajo avstrijakantstvo. To je tako neizrecno nizkotna podlost, da ne sega niti do gležnjev dobrovoljem in četnikom, ki smatramo z našimi zvestimi tovariši bojnikov, invalidi in drugimi to gibanje za svoje in smo svoja protiaustrijska čuvstva dokazali v svetovni vojni.

Prosim celokupno javnost, da smatra to mojo izjavo za povsem resnično, za popolnoma odkritosrčno, in svarim vsakogar, naj nikar ne misli, da se za temi našimi izjavami skriva karkoli drugega, kakor to, kar je izrečeno.

(Burno odobravanje.)

Nato je tov. Kuster nadaljeval:

Pozdravljen jugoslovanski Maribor!

Pozdravljeni tovariši!

Vašemu vabilu smo se radi odzvali, zlasti, ker vemo, da je Maribor naša najvažnejša narodna in državna postojanka na severo-zapadu. Prišli smo, da z vso odločnostjo naglasimo, da je Maribor naš in ostane naš. Pozdravljamo tudi Vas, tuje-rodni državljani, ki ste dobre volje in lojalno priznavate današnje stanje stvari, ki ga je ustvarila vojna usoda ter volja, žilavost in težke žrtve našega trojedinega naroda. Zavedati se morate, da smo Srbi, Hrvati in Slovenci državni narod, ki je zgradil in vzdržuje svojo hišo v stoletni borbi ter je pripravljen braniti jo do poslednjega diha vedno in proti vsakemu, ki se drzne poseči po njej. Vi veste, da uživajo v naši državi narodne manjšine

vse državljanske pravice ter jim je zagotovljen ne samo obstoj, ampak vsestranski razvoj in razmah. Nas Jugoslovane imenujejo dostikrat s prezirom Balkance, toda mi Balkanci smo pravični napram narodnim manjšinam ter jim priznavamo iste človeške in državljanske pravice, ki jih uživamo mi, ki smo državni narod. Kulturna Evropa pa v mnogih primerih odreka svojim manjšinam pravico do življenja in najelementarnejše človeške pravice. Dokler je temu tako, smo Jugoslovani ponosni na svoje balkanstvo ter odklanjamo tako, še tako hvalisano kulturo, ki ne temelji na pravičnosti in etičnih zakonih. Prepričani smo, da so v ogromni večini naši tujerodni državljani zvesti in lojalni državljani, ne dvomimo pa, da so med njimi posamezniki, katerih namen je naperjen proti interesu naše države.

Tem pa povemo z vso odločnostjo: Nahajate se v strašni zmoti, ki zamore postati usodna samo za Vas, ako pretiravate pomen naših, dostikrat malenkostnih notranjih prepričkov in vidite v njih slabost države. Mi Srbi, Hrvati in Slovenci se zavedamo v polnem obsegu ogromne važnosti samostojne narodne države. Predolgo smo robovali tujcu, da ne bi znali ceniti državne svobode. Zravnali smo ukrivljeno hrbtenico in čutimo se gospodarje te zemlje, ki je ne damo nikomur.

Ako drugače računate, tedaj boste doživeli največje presenečenje, ko boste v slučaju potrebe stali pred jekleno vrsto vseh Jugoslovanov od Triglava do Vardara. Doživeli boste isto presenečenje kot oholi avstrijski mogotci, ki so leta 1914. v zločinski lahkomišelnosti in aristokratski nadutosti začeli kazensko ekspedicijo, da uničijo Srbijo. Razbili so veliko Avstrijo, dočim je mala Srbija vstala povečana v Jugoslavijo.

Naj omenim v zvezi s tem govornice glede restavracije Habsburžanov v nekih sosednjih državah. Ni naša stvar to, ampak stvar naše zunanje politike, ki bo znala zavzeti primerno stališče proti tem poskusom. Vedoč pa, da smatrajo tudi naše kraje za svojo takozvano interesno sfero, jim moramo povedati z nedvoumno jasnostjo le-to:

Roke proč od naše zemlje! Naš narod vdan z neomajno zvestoboo- dasollčsd ima svojo narodno dinastijo, kateri je vdan z neomajno zvestobo. Na Habsburžane pa mu je ostal po stoletnih bridkih skušnjah le trpek spomin na njih nesposobnost in sovražnost. Mi Jugoslovani se zavedamo, da je mogoče ustvariti trajen mir med narodi in državami le na podlagi pravičnosti, ki priznava pravico do življenja in vsestranskega razvoja vsakemu, tudi najmanjšemu narodu. Imperializem, nasilje pa rodi le upor in odpor, odpor pa vojno. Moderni čas je vzgojil v evropskih narodih zavest enakopravnosti in človeškega dostojanstva. Minuli so časi, ko so v Evropi gospodovali veliki narodi nad malimi. Svetovna vojna je dala v Evropi tudi malim narodom državno svobodo.

Ravno na nas Slovane so drugi narodi pred vojno gledali ko na manjvredne, ki smo zato na svetu, da jim zvesto hlapčujemo. Ta čas je minul in se nikdar ne povrne. Mnogi gledajo z jezo in sovraštvom na današnje stanje, ko so si tudi manjši slovanski narodi ustanovili lastne države in upajo, da je to le prehodnega značaja.

Videti je, da se niso ti ljudje od zgodovine ničesar naučili, še manj pa staro pozabili. Mi vemo, da vodi mednarodno politiko brutalno nasilje in krivica; vemo, da svet nima usmiljenja s slabim in da je pravičnost le puhla fraza. Zato nočemo biti slabi, ker nima slabič nikdar prav. Realna garancija naše državne neodtakljivosti in neodvisnosti niso papirnate mednarodne pogodbe, ampak edino naša slavna, duhovno in moralno močna vojska, ki jo vodi duh srbskih herojev. S ponosom pa lahko poudarjamo, da je naša država vodila vedno politiko, ki je bila prežeta duha resnične miroljubnosti in pravičnosti.

V osnovi slovanskega značaja je globoko usmiljenje in enakopravnost do sočloveka, človečanstvo in pravičnost, le na tej etični osnovi je mogoč trajen mir med narodi. Te lastnosti usposabljaajo Slovane

Tov. A. Kuster

za veliko zgodovinsko misijo, ki jo jim je pridržala Usoda, da prinesejo trajen mir Evropi, ki propada radi nasilja in materijalizma.

Ni odveč, ako sem omenil, kako gleda naš narod na te velevažne probleme; preveč je roboval, trpel in krvavel tekom stoletij, da bi danes, ko si je ustvaril lastno državo, želel tako usodo, kot jo je imel v prošlosti, drugim narodom. Ne želi podjarmiti nikogar, toda svojo svobodo bo branil z ono jekleno voljo, ki je zmagała v stoletni borbi nad silnejšimi nasprotniki.

Mi združeni borci Jugoslavije smo začeli vsenarodno gibanje, ki naj se razširi na vso državo. Vidimo, da staro propada in da se nahajamo na prelomu časa in življenja. Ne mi, pač pa življenje samo ruši staro in stavi nove probleme, ki jih moramo reševati, ako hočemo zagotoviti narodu in državi zdrav in uspešen razvoj. Življenje je gibanje in le naivnež more misliti da so katerekoli življenjske oblike večne ter da se more za trajno ustaviti razvoj. To spoznanje je prav posebno v sedanjem času važno. Nismo dogmatiki, ki bi usmerjali po svoji volji življenje in določevali oblike razvoja. Hočemo biti ljudje, ki razumejo potrebe časa in ki imajo pogum iskati novih potov in oblik, videč pred seboj le interese naroda in države.

Hočemo močno, notranje urejeno Jugoslavijo, v kateri je kruha za vsakogar. Hočemo koncentracijo vseh zdravih in konstruktivnih sil našega naroda, ker je le v skupnem naporu in sodelovanju zjam-

čen gospodarski in duhovni preporod naroda in države.

Stoječ na strogo zakoniti podlagi in ostajajoč v okvirju naših oblastveno potrjenih pravil, se bavimo s sodobnimi problemi, med katere spadata pred vsem gospodarsko in socialno vprašanje. Naš narod obstoji iz malih ljudi, ki se preživljajo s poštenim delom svojih rok. Skrb za vsakdanji kruh je bila vedno velika, danes pa je za ogromno maso naroda tako važna, da so v primeri z njo vsa ostala vprašanja le podrejenega značaja.

Gospodarska kriza nujno zahteva potrebnih gospodarskih reform, ki naj spravijo pokvarjeni gospodarski mehanizem v tek. Pri teh reformah je pa treba upoštevati načelo, da gospodarstvo ne sme biti samo pridobiten vir za nove dobičke posameznikom, ampak da vrši važno splošno gospodarsko in socialno funkcijo, ter da ga je treba usmeriti v splošno korist.

Brezglavost in neurejenost dosedanjega gospodarstva sta dovedli do tega stanja, da stradajo ogromne ljudske množice ne radi pomanjkanja, ampak radi preobilice dobrin. V posamezne gospodarske stroke se investirajo silne vsote narodnega premoženja brez sistema in načrta; nujna posledica tega je, da se obrati le deloma izrabljajo in propadajo, z njim pa narodno premoženje. Vsega tega ne bi bilo, ako bi se narodno gospodarstvo razvijalo po pametno zasnovanem načrtu, ki bi skrbel za racionalno razdelitev produktivnih sil naroda in harmonični razvoj raznih gospodarskih panog. Gospodarska in socialna vprašanja se medsebojno prepletajo ter jih je treba reševati skupno. Naj opozorim v tej zvezi na veliko važnost kupne moči prebivalstva. Teoretično sicer priznavamo, da je razmah domače proizvodnje do cela odvisen od kupne moči, v praksi se pa v času krize predvsem delavcem in nameščencem znižujejo njihovi prejemki, ki včasih dosežejo tako sramotno nizko ceno, da delovec, oz. nameščenec ne more niti živeti, niti umreti. Najostreje pa moramo obsojati one slučaje, ko se delavcu niti ne izplačuje krvavo zaslužena malenkostna meza.

V Ameriki so posvečali kupni moči največjo pozornost ter so gledali, da vzdrže kljub krizi kolikor mogoče visok nivo plač in mezd, da se s tem zagotovijo najširšim plastem konzumentov primerni dohodki in da se ohrani kupna moč naroda. Čut socialne pravičnosti in narodno-gospodarski razlogi zahtevajo, da se delavcu zagamočijo minimalne mezde. To ne bi škodovalo posameznim podjetjem, ker bi se ta konkurenčni pogoj itak izenačil. Vrhovni cilj gospodarskih in socialnih reform naj bi bil odprava brezposelnosti in osiguranje človeka dostojnega življenja za vsakogar.

V Mariboru je močno razvita industrija, ki se nahaja večinoma v tujih rokah. Najresnejše opozarjamo podjetnike — tuje rodce —, da se zavedajo, da se kujejo njih dobički iz naše zemlje, s pridnim delom naših ljudi; zahtevamo, da z njimi postopajo obzirno in z onim spoštovanjem, ki so ga dolžni človeku in pripadniku naroda, ki je gospodar naše zemlje. Z barbarškim naziranjem, da je delavec brezdušen stroj, moramo že enkrat pomesti.

Naši tovariši v Mariboru pa naj bodo budni čuvarji, da se naše ljudstvo ne žali in da se mu ne dela krivica.

Eden najtežjih gospodarskih problemov je nujna pomoč kmetom, iz katerih obstoji pretežna večina našega naroda, in ki žive v takem pomanjkanju, da včasih nimajo niti za sol. Moč države sloni v prvi vrsti na zdravem in zadovoljnem kmečkem stanu.

Mi, ki smo začeli to gibanje, se zavedamo, da bodo potrebne reforme le tedaj dosegle svoj namen, ako se iztrebi vse povsodi korupcija, ki zastruplja naš narodni in državni organizem.

Korupcija je vampir, ki sesa kri narodu, ovira vsak napredek ter mu ne da dihati. Korupcija je tisti tipični medvojni in povojni pojav, ki se da uničiti le s sistematičnim preganjanjem in z brutalnimi kaznimi. V javnem življenju mora zavladati načelo poštenja, ki se mora izvajati z neizprosno doslednostjo. Danes smo priče ogromne borbe, ki se vodi v Franciji proti korupciji; vsak narod in tudi naš, mora najti v sebi moči, da izloči vse pijavke in zajedavce.

Tovariši, uvodoma sem že omenil, da hočemo biti nadstrankarsko gibanje, ki ni in ne bo navedeno proti nobeni politični stranki. Od svojih članov zahtevamo samo to, da delajo povsod in vedno v našem duhu in da zastopajo one smernice in na-

čela, ki smo jih spoznali za prave v interesu naroda in države.

Kjerkoli vidimo pošteno delo in nesebično prizadevanje, smo ga veselili ter smo ga pripravljali podpirati. Spoštujemo vero in cerkev, ker vemo, da ji pripada v moralnem preporodu bistvena naloga.

Mi nismo separatisti ali lokalni patrioti; naša miselnost je vsedržavna in nam so interesi srbskega in hrvatskega ljudstva istotako pri srcu kot koristi slovenskega ljudstva. Vemo, da je le v skupnosti in slogi moč, ki je nikdo ne premaga.

Živimo v velikem zgodovinskem času, ko se rušijo stari temelji in postavljajo novi temelji življenja. Sedaj ta čas je usoden in odločujoč o bodočnosti naroda za daljše dobe. Ne zamudimo ga! Gorje nam, če najde sedanji zgodovinski dogodek samo male ljudi, ki mislijo samo na svoje osebne račune in sebične koristi. Toda zaupamo v zdravi instinkt našega naroda, ki je zmagonosno kljuboval tekom stoletij vsem viharjem in nevarnostim.

Verujemo, da bo tudi tokrat našel pravo pot, pot v novo življenje in lepšo bodočnost.

(Ploskanje in navdušeno vzklikanje.)

Vdanostna brzojavka Nj. Vel. Kralju Aleksandru.

Po tem govoru je zbor poslal Njegovemu Veličanstvu Kralju Aleksandru brzojavko z izrazi najudanejših in neomajnih bojevnike zvestobe.

Vojaška godba je zaigrala državno himno, ki jo je tisočglava množica poslušala stoje in odkritih glav.

Pozdravna brzojavka ministru za zunanje zadeve Bogoljubu Jevtiću.

Tudi g. ministru za zunanje zadeve Bogoljubu Jevtiću je bila z zbora poslana brzojavka s častitkami k uspehom in z željo za srečo v bodočnosti.

Govor tov. Lorgerja:

Tovariši bojevniki!

Pred petnajstimi leti smo odložili orožje in vsakdo izmed nas, čeprav duševno in telesno do skrajnosti izčrpan, se je lotil s polno silo dela, da prehitimo čas in nadoknadi, kar je bilo zamujeno. Navdajala nas je zavest, da smo v polni meri izvršili svojo narodno dolžnost. Ustvarjen je bil cilj naših želja in vojnih naporov. Objemala nas je svobodna naša narodna država, kraljevina Jugoslavija. Kot verni sinovi naroda smo zaupali vase, zaupali v zdrav razum in tvorno silo našega naroda. Zaupali pa smo tudi v idealizem in požrtvovalnost onih, ki jih je usoda postavila narodu, da ga zastopajo in vodijo ter bodo izraz njegove volje in hotenja. V naših srcih je utripalo doživetje onih velikih dejanj in nadčloveških naporov, ki so bili izvršeni in doseženi na bojnih poljanah, ko se je mešala v neporušljivi slogi srbska, hrvatska in slovenska kri v borbah za naše narodno osvobodjenje in zjedinitve.

Naša vera v moč in bodočnost naše priporjene narodne države je šla preko razprtij in malenkostnih političnih borb ter strankarskih računov, mimo brezidejnosti in koritarstva vodilnih plasti v narod, ker smo vedeli, da se vkljub vsem tem razmeram ne da tvoriti njegovega pravega mišljenja in hotenja. Bili so časi, ko so široke množice našega nepokvarjenega ljudstva ječale pod okrutnim bičem in samopašnostjo pobesnelih in v medsebojni borbi za osebnimi prestiži in koristimi se boreli h strankarjev. Ničesar ni bilo več svetega in nedotakljivega. Na najbrezvestnejši način so se podžigale med narodom najgrše strasti: sovraštvo, ovađustvo, poboji in celo umori. Tla najvišjega foruma naroda in države — tla naše narodne skupščine — je orosila srčna kri narodnih zastopnikov, prelita iz strankarskih strasti rodne brata. Tako je mera naših bridkosti, strankarskega mrcvarjenja naroda ter licitiranja z državo, postala vrhuna. Čeprav so bili to časi težkih preizkušenj, mi bojevniki nismo obupavali in nikdar ne bomo. Zaupali smo in zaupamo v prvega sina našega naroda, v našega vrhovnega komandanta, v Nj. Vel. kralja Aleksandra I. On, ki je 1918. leta z nami navdušeno pozdravljaj Jugoslavijo, je stal ves ta čas molče ob naši strani in z nami ter je samo čakal, da jasno in glasno pove: Do tu in ne dalje! S šestojanuarskim svojim manifestom je pokazal pot v narod, ki je njegove želje prvi pravilno razumel in sprejel. Toda razumeli jih niso oni, ki jim je bil narod in država vedno le eksploatacijski objekt za doseg osebni prestižev in koristi.

Tovariši bojevniki! Ali naj res ostanejo neštevilne žrtve naših padlih vojnih tovarišev zaman? Ali naj postane naša nadvse nam draga Jugoslavija, ki smo jo ustvarili in namenili kot skrbno mater celemu našemu delavnemu in poštenemu narodu — res samo njegova brezbrizna mačeha? Ne, nikdar in nikoli! Zajeti hočemo srce in dušo celokupnega našega naroda. Razplamteti še bolj njegovo ljubezen do kralja in države. Razgibati hočemo vsa plemenita čustva in neupogljivo voljo naroda ter mobilizirati vse njegove tvorne sile in sposobnosti, da jih zastavi za doseg dobrobiti in procvita naše skupne vrhovne zajednice — naše narodne države. Vseposvodi v narodu mora prodreti zavest, da je edino v nas samih ključ, ki nam lahko odpre vrata v lepšo bodočnost naše države. Nastopiti mora nov duh in nova doba, ki bo priključala na delo nove ljudi, prerokane v medsebojni slogi, v požrtvovalnosti, nesebičnosti in socialni pravičnosti. Ustvariti hočemo namesto apatičnega glasovalnega automata pravi tip zavednega in aktivnega jugoslovanskega državljanja.

Za nas bivše bojevnike, kakor tudi za naš narod je bistvo jugoslovanskega državljanja z vsemi njegovimi vrlinami in dolžnostmi že davno dognana stvar. Za tiste pa, ki iščejo v tem razglabljanju osebnih in strankarsko-klikarskih koristi, je pa to vprašanje še vedno in bo še dolgo življenjski problem. Mi bojevniki, ki smo ustvarjali to našo lepo Jugoslavijo z dejanskimi žrtvami na bojnih poljanah, vemo, da je pravi jugoslovanski patriotizem samo tisti, ki je vedno pripravljen na največje žrtve za kralja, narod in državo, nikakor pa ne neskrupulozni nacionalizem puhlih fraz in paradiranja. Zato pa najenergичnejše odklanjamo s te strani vsak pouk o vrlinah in dolžnostih pravega jugoslovanskega državljanja ter obsojamo pred vso našo javnostjo nesramno ovađustvo, ki je nas in naš bojevniki pokret hotelo prikazati kraljevski vladji v Beogradu kot protidržaven in celo škodljiv naši narodni vojski, katere dejanski rezervni člani smo. Mi bojevniki hočemo ljudi, ki bodo s celim svojim hotenjem in srcem stali ljudstvu ob strani, ga navajali k slogi ter delali vzajemno z njim za splošen dobrobit naroda in države. Odklanjamo pa ljudi, ki bi raz tribuno svoje namišljene nacionalne avtoritete delili lekcije o patriotizmu, državnotvornosti in jugoslovanstvu onemu našemu narodu, ki ljubi to svojo jugoslovansko zemljo v potu svojega obraza in s krvavimi žulji na rokah ter je pripravljen za vsak njen košček žrtvovati in preliti zadnjo kapljico svoje krvi.

Tov. A. Lorger

Ni naše pošteno delovno ljudstvo nepatriotično in protidržavno. Kot takšno važno, državi in narodu koristno delo smatramo mi bojevniki med drugim n. pr. vzaknitev stalnosti državnega nameščenca, ki naj bo odgovoren za svoje delo samo obstoječim državnim zakonom. Ravno tako važno in nujno je tudi, da se obveznost našega kmetkega ljudstva izvirajoče iz javnih dajatev ter nabavke raznih industrijskih produktov, dovedejo s pomočjo pozitivnih zakonskih ukrepov v sklad z dejanskimi dohodki, ki jih prejme ljudstvo za svoje s težkimi žulji pridelane kmetijske pridelke. Za nič manj važno državotvorno in narodu koristno delo smatramo bojevniki tudi nujno uzakonitev jasnih gospodarsko socialnih določil, na podlagi katerih morajo biti deležni tako podjetnik, kakor delavec in nameščenec v enaki meri blagodat debelih in bridkosti suhih gospodarskih let, ne da bi se slednje prevalevale z močnejših na šibkejša ramena.

Samo tako vrsto javnega dela smatramo mi bojevniki za pozitivno in državotvorno, — vse drugo pa je gozto frazerstvo in z demagogijom nad narodom. Ednole pozor! ki iznikne iz latentnih sil celega naroda in vsakega posameznika, ki pri moralno in gospodarsko depresijo ter utri not do

lepše bodočnosti naše države. S tega stališča odklanjamo in obsojamo na enak način vso neplodno in škodljivo abstinenco gotovih krogov naše javnosti, ker se z negativizmom in kuhanjem še nikdar ni ustvarilo kaj pozitivnega, najmanj pa pripomoglo s tem k notranji konsolidaciji in napredku države ter njenemu ugledu v inozemstvu. Izjavili smo in izjavljamo ponovno, da ne želimo osebnih napadov in jih tudi mi nikoli ne bomo izživljali. Poudariti pa moramo tudi ob tej priliki, da smo odločeni braniti naš pokret zoper vse zlonamerne napade in zoper kogarkoli.

Nedavno se je zaletel nekdo na javnem zborovanju v naš bojevniki pokret s pretnjo, da bomo mi bojevniki še klečali pred njim na kolenih. Za pomirjenje živcev izjavljamo temu javno se udeležujočemu, da imajo jugoslovanski bojevniki še vedno toliko bojevnike srčnosti v sebi, da bodo znali, kakor v preteklosti, tako tudi v bodoče vsakemu sovražniku nastaviti svoja neustrašena prsa. Enako si je drznil zlobno sumničiti in denuncirati naš pokret pred skupščinskim forumom v Beogradu, češ da rušimo ugled vlade in ljudi, ki se javno udeležujejo. Na ta zlonamerna podtikanja ugotavljamo, da ima naše bojevnikiško gibanje predvsem ta glavni namen, da zanese med bojevnike v državi in pred ves naš narod složnost, iskreno medsebojno zaupanje, samozavest in aktivno državljansko dejavnost na temelju poštenja in značajnosti. Iztrebiti pa hoče do korenin iz našega javnega življenja licemerstvo, neznačajnost in koristolovstvo ter bohotno razširjeno ovađustvo. Javni ugled kogarkoli je po našem mnenju neporušljiv, ako temelji na resničnem in požrtvovalnem delu za splošne, narodne in državne koristi, ker je takšen ugled neizbrisno zasidran v srcu celega naroda.

Ravno tako nas sumničijo, da se damo izkoristiti od gotove strani. V imenu celega bojevnikiškega pokreta izjavljamo, da smo bojevniki na razpolago samo kralju, narodu in državi, a nikomur drugemu. Mogoče pa je ravno ta naša odločna in neodvisna volja glavni razlog, da nismo po godu raznim javno se udeležujočim. Na čelu našega bojevnikiškega pokreta stojimo vojni dobrovoljci, ki imamo z uverenji, izdanimi od vojnega ministrstva, dokumentirano našo čisto in nesebično nacionalno prošlost. Kdor se hoče zaganjati v ta naš bojevnikiški pokret, naj poprej predoči dokumente o svoji državno in nacionalno zaslužni prošlosti. Mi borci se zavedamo, da leži na naših ramenih obramba svobode in neodvisnosti naše države pred sovražniki, ki prežijo na to našo lepo zemljo. Ravno radi tega pa nam ni vseeno, da je ali da ni ves naš narod duhovno enoten, moralno jak in složen. Kajti le enodušnost in moralna sila celega našega jugoslovanskega naroda bo tvorila največjo in edino garancijo za obrambo njegove svobode in neodvisnosti ter za veličino in moč naše kraljevine Jugoslavije.

Kdo nam more zato braniti, da bi se kot borci, ki smo ustvarjali to našo lepo kraljevino Jugoslavijo, ne zavzemali v najtesnejši medsebojni slogi in enodušnosti za njeno obrambno moč proti vsakemu sovražniku. Mi hočemo krepiti in stopnjati ono samobitnost in življenjsko silo našega jugoslovanskega naroda, ki mu je vkljub večstoletnemu tujemu nasilju in krvoprelitjem očuvala njegov življenjski obstoj. Nikdar pa ne bomo dopustili, da bi kdo podcenjeval, rušil in uničeval te življenjske sile našega naroda.

Nismo in ne bomo ozkogrudni. Naši pogledi ne gredo samo do Brežic. Z enako toplino svojih src motrimo širo no baško, banaško in posavsko ravan, junaško Sumadijo in bistri Vardar, kršno Črno goro in Liko ter Bosno ponosno, kakor tudi naš sinji Jadran. Na dnu srca pa sta nam zapisana solčna Goriška in tužna koroška stran.

Pri tej svoji pripravljenosti, da se žrtvujemo za vsak košček naše narodne zemlje, pa ne nameravamo in nikoli ne bomo trgovali s patriotizmom, jugoslovanstvom in državotvornostjo, ker nam pravi naše srce, da je vse to bilo že davno ukoreninjeno v srcu našega poštenega in požrtvovalnega naroda. Ako pa komurkoli manjka teh temeljnih državljanskih čednosti, naj gre med naš nepokvarjeni kmečki in delavski narod, ter si jih načrpa pri njihovem viru.

Tovariši bojevniki! Naša bojevnikiška dolžnost do kralja, naroda in države nas kliče. Odrzimo s sebe pretesni telovnik zastarele ozkogrudne miselnosti in malenkostne zaslepljenosti. Otresimo se umetno in demagoško nam natovorjenega medsebojnega nezaupanja in sovraštva. Oblecimo prijeten in prostoren opič širokogrudnega in složnega jugoslovanskega državljanja. Sezimo si iskreno v roke ter bodimo tvorni, požrtvovalni, nesebični in pošteti delavci in borci na naši skupni jugoslovanski državni njivi.

Glede voditeljev ne bomo v zadregi. Naš edini voditelj je in ostane naš jugoslovanski rešitelj, naš junaški narodni kralj Aleksander I. Ujedinitelj. Živio kralji! Živela složna in enotna Jugoslavija! Živeli bojevniki! (Dolgotrajno vzklikanje Kralju, Jugoslaviji in borcem.)

Pozdravni nagovor srbskega tovariša:

Za tov. Lorgerjem je pozdravil zbor v imenu Osrednjega odbora ratnih invalidov v Beogradu delegat g. Dušan Tosić in v simpatičnem nagovoru poudarjal, kako budno slede bojevniki v Srbiji pokretu svojih tovarišev s severne meje. Poželel je „Boju“ čim več uspeha in napredka ter izjavil, da se v Beogradu snuje Savez Ratnika za celo državo ter da bo v najkrajšem času začel z akcijo. (Živahno odobravanje.)

Govor tov. Matičiča:

Naša narodna obramba.

Človek, vzvišeno bitje, ustvarjen po podobi božji, z visoko razvitim umom, posedal vse dobrine zemlje, on ima pogoje, da si uredi življenje po mili volji, da ustvari sebi in bližnjemu blagostanje, si nasadi vrt in si ta vrt ogradi z drevjem, da stotero rodi njemu in njegovemu bližnjemu. Nikjer prekopa, brez meje. Saj meje bi morale biti poniževalne za človeštvo, ki ima um, duha in vest. In prav ta človek s tenko vestjo si koplje rove pred sosedom, dviga okope, nasipe, neprebojne trdnjave; pred mejašem se ščiti z jeklenim trnjem, otrovnim ognjem, s smrtno mržnjo. Mejaš — tat, sosed — ropar, človek — zver.

Bojni tovariši!

Boj, ki ga je započela velika vojna, se zdi, da še ni dobojevan. Tudi vsinadalnji osvobodilni boji in obračuni, ki jih je vodil naš narod uspešno in neuspešno, so zaključeni samo na vidnem polju; po nevidnih zaklonih in tajnih rovih pa besni boj v vsem svojem uničujočem elementu, trdovraten, lokav, bestialen.

Človeška nemorala nima meje. Žival se giblje v svojih prirodnih mejah in ima do soživali svoje posebne ozirom. Človek pa živi s človekom tudi po svojih odnosih. Rojak do rojaka sebičen, najrajši ima pač strica iz Amerike; sosed živi s sosedom v dosmrtni mržnji radi polomljenega plotu, a narod gleda na narod le preko topov in bodeče žice. Tu ne drže nikake pogodbe: ne podpisane s krvjo, ne skovane tam nekje za plotom, ne diktirane tam nekje. Pogodbe veljajo samo za močnejšega, on jih lahko gazi po mili volji; hlapec pa naj molči, on je samo žival.

Našemu narodu ni prirojen napadalni boj, kajti stal je dolga stoletja le v obrambi. Ostal je v branilnem boju celo v usodnih dneh prevrata, ko je bilo treba nujne ofenzive. Edinemu Majstru je uspelo obdržati ogroženo posest, to pa zato, ker je umel naglo misliti, pa je s krdelcem idealnih, prepričanih borcev na mestu udušil vse pomisleke in kolebanja. Na jugozapadnih linijah smo pa poslušali navdušene pomisleke tedanjih narodnih pionirjev ter v zmagovitem maršu prodirali proti Ljubljani. In na Koroškem so nas nemilostno pretantalji — nas, neizkušene ovce, ki smo slepo verovali vsem mamljivim frazam, pa nikoli računali na sleparijo.

In kako je danes?

Zdi se, da smo obkoljeni od samega do-brega. Pa smo tako strašno zakrknjeni in ne-

zaupno motrimo obroč, ki se sklepa okrog nas in žuga, da nas docela obkoli, uduši.

Mi hočemo samo pravico. To hočemo zato ker smo za resnično spravo med narodi, smo za mir in obsojamo zatiranje narodnih manjšin.

Naš človek orje svojo koroško zemljo tisoč dvesto let. Orje jo v Prekmurju od šestega veka in v skaline Krasa se je zasidral naš orač pa izoral zemljo do močvirnega Tilmonta. Izoral jo je, iztrebil, posejal, in zdaj bi hoteli drugi žeti na njegovi njivi.

Naj nam oprostijo kulturni svet, hoteli smo temu oporekati, samo hoteli smo, pa do tega nimamo pravice, trdi prosvetljeni svet. Naj nam oprostijo, barbari smo, svinjski pastirji, pa

Tov. I. Matičič

pribijamo na križ svojo manjšinsko rajo, odiramo ji živo kožo, izbijamo zobe, jo mučimo v temnicah, zabijamo ji za nohte žebelje. Naj nam oprostijo, da oporekamo. Podrli smo ji šole, ji požgali narodne domove, iz svetlišč ji izganjamo njen svinjski jezik, a njeni deci plujemo v usta. Naj nas sodi kulturni svet in naj nam oprostijo.

Barbari smo, a dobro vemo, da prihaja nov čas, čas barbarov. Slutimo ga, da je blizu, prihaja, mora priti. In vemo, da ga slutijo tudi ti, ki nas mrzijo, vidimo, da skušajo brutalno zajeziti njegov prihod, pa žugajo z vsemi svojimi degeneriranimi silami. Ali tu ne zaleže nobeno žuganje več, ne pomagajo ne torture, ne plinske maske, ne pljuvanje v usta. Slovanski čas prihaja — in kar je izživelega, gnilega, mora v zemljo. Nov čas, kakor ga tirja priroda sama, ki nikoli ne vara. In temu novemu času bo dalo vsebino prirodno slovansko srce pa jako zdravje.

Slovani smo, a čas nas je izbičal, zjeklenil. Brez sentimenta smo, šolani v strašni šoli justifikacij in tortur nad našim zaslužnim življenjem. Ne jadikujemo več in nikomur več ne verujemo, samo svoji moči in svojemu zdravju.

Nismo šovinisti, ne fanatiki, ne maramo uganjati komedije iz svoje narodne pripadnosti. Čisto priprosto ljudstvo smo, narod, opirajoč se na svojo etično in človečansko moralno silo. Saj je naš človek tako silno krotak, marljiv, dober, prav kakor ga je dala priroda. Mi smo pa borci, a zvesti sinji tega čudovitega, klenega ljudstva. Mi izpričujemo njegova načela, njegov sok smo — a postajamo borbeni.

Smu borci, a spoštujemo svoje sosedo, spoštujemo druge narode, živeti želimo z njimi v miru. Nočemo in ne maramo sejati mrž-

nje do sosedov, nočemo delati nikomur zla, ker smo sila pohlevno, skoro preponižno ljudstvo. Pičli tujerodni manjšini dajemo v svojih mejah vsa človeška prava, katerih spričo svoje obsejnosti niti ne zasluži. Zato pa hočemo, da ravnajo i naši sosedje po človeško z našim bednim življenjem, ki je po nesreči ostal v njihovih mejah.

Budno motrimo dejanje in nehanje sosedov. In se ozremo k severnemu; po njegovih delih ga bomo sodili. Dokler bo našim na Koroškem znosna mačeha, bomo vračali milo za drago njenim rojakom v našem ozemlju. Ako bo pa hotela postati krvnik našemu tamošnjemu elementu, tedaj se ne bomo pomišljali storiti isto. Govorimo jasno, da se razumemo: krvnikov se ne bojimo.

Zremo proti severoiztoku. Tam opažamo, kako postajajo nekdanji tujerodci prepotentni, hoteli bi vihteti zopet pasji bič nad našim življenjem. Naš odgovor je lapidaren: Združene bojne organizacije bodo v kratkem zasidrale v Prekmurju močne prednje straže svojih krajevnih skupin, ki bodo bdele budne in sveže.

In se ozrimo na jugozapadno stran te naše tesne ograje. Tam vidimo nakopičeno zlo in mržnjo, zverstva, umorstva, molitev in kletev. In ne more ozdraviti tega noben človeški apel, ne more preprostiti milosti niti gora sklenjenih rok hropečih sužnjev naših.

Bojni tovariši! Bratje!

Brez sentimenta smo, ojekleneli. In v nas bdi duh bivših slovenskih, hrvatskih, bosanskih, dalmatinskih polkov, ki so vzdržali na svojih ramenih vso pezo pekla, pa odbili v obrambi svoje zemlje vse silne navale Pohlepa. In teh dvesto tisoč mož danes še živi. Le bolj mrki so. In ti bodo v kratkem jedro, moralna in efektivna sila Združenja borcev Jugoslavije.

(Dolgotrajno ploskanje.)

Govor tov. Fabjančiča:

Bojni tovariši! Državljan!

Združenje borcev Jugoslavije je prvič nastopilo v javnosti z veliko vsenarodno manifestacijo na dan 1. decembra lanskega leta. Našemu pozivu se je odzvala množica ljubljanskega prebivalstva in s tem pokazala, kako ji je pri srcu naša s krvjo najboljših sinov ustvarjena svobodna država.

Na zboru v ljubljanskem Unionu 7. januarja smo javno povedali, kdo smo mi borci in kaj hočemo. Ogromna masa zbranega naroda je bojevniški program odobrila in sprejela za svojega. V Unionu smo rekli, da hoče naš pokret osvojiti srce naroda, danes pa že skoro lahko rečemo, da ljudstvo smatra to gibanje za svoje, v njem sodeluje in se z njim bori zase in za svojo bodočnost. (Burno pritrdjevanje.)

Mnogo trdega in pogumnega dela je za nami v teh dveh mesecih. Če je naša pravila potrdila kompetentna oblast in je naše delo v okvirju tega potrjenega programa odobrilo ljudstvo, pa so se vendar naše sile, ki jim naše nad vse rodoljubno in izrazito domoljubno gibanje ni prav nič všeč. Zakaj, to menda sami najbolje vedo. Če pogledamo v svoj program, ne najdemo tam nič takega, kar bi lahko izzivalo nejevoljo dobromislečnih ljudi.

Kaj je tukaj takega, kar bi lahko togotilo dobrega državljana? Tu so vendar našete čednosti, ki bi jih moral vsakdo imeti; če jih pa sam nima, pa bi moral biti vesel, če jih ima kdo drugi. Najbolj vesel bi pa moral biti, da se je znašla kar cela organizacija, celo narodno

gibanje, ki hoče te čednosti širiti in jih pripraviti do zmage. Če smo za poštenost, ali ni to prav? Če smo proti korupciji povsod in vsikdar, ali je to narobe? Če smo za socialno pravičnost in spoštujemo vse delavne ustanove, ali je to slabo? Če ljubimo Jugoslavijo in v njej naš mili slovenski kraj, ali to ni prav? Če se divimo lepoti našega materinskega jezika, naše sladke slovenščine in zahtevamo za našo kulturo vso razvojno možnost, ali to ni popolnoma v redu? In če povemo na glas, da spoštujemo vsi žive tvorne sile naroda, ki jih hočemo usmeriti v skupno delo za boljše bodočnost, če spoštujemo vse poštene narodne organizacije in društva in visoko cenimo njihovo delo in uspeh, pri tem pa tudi ne pozablamo prvovrstne etične dobrine našega naroda, t. j. njegovega globokega verskega čustva, in tudi ne omalovažujemo naše častite slovenske duhovščine, ki ima toliko svetlih zaslug tudi na polju javnega življenja — saj je bila stoletja najboljši vodnik narodu, v časih ko ubogi slovenski tlačan ni imel drugega tolažnika slovenskega rodu — če tako govorimo in tudi mislimo tako, ali s tem ne zadostimo samo najelementarnejši pravičnosti?

In ko povemo, da je ljudstvu hudo, da naš pošteti in sposobni delavec, ki ustvarja toliko dobrin za cel narod, često ne zasluži niti za življenje, da zgarani, zdelani kmet, ki obdeluje v potu svojega obraza svojo zemljo in prideluje vsakdanji kruh za nas vse, velikokrat niti za sol in vžgalice nima, da ječijo pod težkimi bremenmi celo gospodarsko močnejši stanovci, ki so vajeni boljšega življenja, ali smo si to morda izmislili? In ali to morda pripovedujemo zato, da bi širili nezadovoljstvo, ali pa zato, ker smo v hudih skrbah za to ljudstvo in ker hočemo pomagati?

In če povemo, da ne delajo prav tisti, ki ne vidijo ljudske stiske in žive udobno od našega narodnega denarja, ko ta narod že strada, in da jim je treba stopiti na prste, ali to ni pravično?

V ljudstvu ni razlike, ta je le med tistimi, ki hočejo komandirati nad ogromno večino tega pridnega, delavnega, čvrstega in značajnega ljudstva, ki je eden najtrdnjejših in najzanesljivejših stebrov svobodne Jugoslavije?

Take in podobne resnične in poštene reči smo govorili, pa smo si nakopali hude sovražnike. Pa kaj ohčemo? Rajši vidimo, da nas zalezuje peščica še tako strupenih sovražnikov, samo da smo rehabilitirali pred celo Jugoslavijo naše pošteno slovensko ime, ki so ga nekateri izmed nas tako grdo očrnilli.

Polena, ki nam jih obrekovalci mečejo pod noge, so pretanka, da bi se ob nje preveč izpotikali. Zmagovitega pohoda našega gibanja ne morejo več ustaviti, gibanje, ki se strogo drži zakonitosti in so mu pred očmi le dobrobit Kralja in najvišje koristi Naroda in države. Organizacija za organizacijo vstaja iz tal, kmalu bo cela naša banovina prepredena z bojevniškimi skupinami in s krajevnimi organizacijami Združenja borcev Jugoslavije. Na skrajni meji ob Italiji, na meji ogrski in sedaj tu ob severnem braniku se zbirajo borci, se družijo v strumnih organizacijah in prisegajo, da ne bodo nehali prej, dokler se ne izpolni tisto, kar piše v naših pravilih in kar je napisano v srcih vsega našega ljudstva.

Mi smo gibanje, premikanje, mi nismo nekaj končanega, kar se samo še v podrobnostih izpopolnjuje. Mi smo elementaren pojav, ki ga je pričakovalo vse ozračje, ki je po njem v solzah hrepenelo vse ljudstvo iz vse duše in ga je Bog dal kot nam Izraelcem v puščavi, ter ga je zgodovina naklonila težko

Mariborska nedelja.

(Vtisi.)

Nedeljsko jutro v Mariboru je bilo sveže in vetrovno. Sive oblačne cape so se gnale v brzem pohodu proti severu. Prednje straže naših fantov, ki so se s posebnim vlakom odpeljali ob 6. zjutraj iz Ljubljane.

V pomladnih vetrovih so vihrale trobojnice z mariborskih hiš. Meščanje so jih izobesili kljub temu, da jih krajevne oblasti niso k temu pozvale. Zato so zastave vihrale veselo in brezskrbno, saj so bile znanilke srčnih čustev in niso bile izobešene po paragrafu in protokolu.

Oblaki so se vozili raztrgani in nagli proti severu. Nepregledne čete. Semtertja se je med njimi odprlo nebo, plavo in nežno, kakor bi bilo že obleklo spomladansko svilo. Skozi to odprtino je šinil tedaj na zemljo zlat žarek, v katerem je še trepetalo nekaj rožnatega bleska jutranje zarje. Zlat meč.

Ob desetih pridejo fantje iz Ljubljane. Mariborska mladina, ki kaj misli in se zaveda trenotka, je že vsa na nogah. Ploč-

niki od Uniona do kolodvora so polni. Ogromna dvorana je še napol prazna, invalidi zborujejo, resno in mirno. — Pa nekda so bili fantje od fare, eden lepši od drugega, čeprav danes sede v onemoglosti na tem zboru in terjajo svojih pravic.

Na verandi za dvorano so že nameščeni zvočniki, da bodo tudi poslušalci, ki več ne prodró v notranjost, mogli slediti govorom. Mariborčani so izvrstni organizatorji. Ob vratih se vrsté reditelji v šajkačah s trobojnimi opasicami na rokavih. V rokah drže puščice in pobirajo tovariški dinar. Samo en dinar, prijatelj. Naš tovariški davek ni velik, novčič uboge vdove, vendar boljši kot bogatinov cekin — blagoslovljen je.

Dekleta na cesti so zgovorna, ko hile k maši v bližnjo fračiškansko cerkev. Rajše bi ostale kar na cesti, da vidijo ljubljanske borce. Radovednost, pomlad in še kaj drugega, kdo vé. Mnoge so že nekam pomladansko oblečene, hude skrbi. Škoda, da borci ne pridejo za veliko noč, ko bodo žarele v novih oblekah, krasnih, nedosegljivo okusnih. —

Proti desetém gre. Treba bo na kolodvor. Pred postajnim poslopjem je ljudstva kar na gostu. Kmetje iz Slovenskih goric, od Ptuja in Ljutomera, iz Slovenske krajine, od Celja in Konjic, iz Apaške kotline, od Radgone in Št. Ilja, iz dravske doline in tam od koroške meje. Krepke može, resni in tihi, imajo svoje misli in ne da se jim, da bi žlobudrali tja v en dan.

Na peronu čaka mariborski pripravljalni odbor. Sempatja kdo potegne uro iz žepa. Smeh, veseli glasovi, stiskamo si roke. Deset je, še minuta. Bojevniški vlak točno zapelje ob dobošem času na kolodvor. Vojaška godba se zamaje, godbeniki si pripravijo svetla pihala na ramenih. Vlak se ustavi. Zavore zaječe. Iz oken, okrašenih z zastavicami se svetijo radostni obrazi. Iz vagona, okrašenega z emblemom „Boja“ skoči junaški vodja vlaka, naš Francé, bojevniki se usujejo na tlak, pet stotin jih je, tudi nekaj boljših polovic je zraven, sedanjih in bodočih. Iz nekega vagona se izvije plapolajoča trobojnica, bojevniki se uredijo v dvojne rede, vojaška godba veselo udari v boben in či-

nele, nato poprimejo basi, klarineti, bombardoni in trobente in bojevniki korakajo za svojo zastavo po Aleksandrovi cesti. Še so junaki in če bi krepko stopili, bi se zatresla zemlja. Po pločnikih so se nabrali meščanje, dobre volje ljudje in zijala. Vzklikajo borcem, plaho najprej, potem glasneje, nato navdušeno, da bi kmalu prevpili bobne in činele. In z oken, glej, ženske roke, katere bi rade okitile bojevnike z rdečimi nageljni. Pa njihove roke so preslabotne, cvetle pada daleč proč, pa ga ljudje iz množice donesajo in podajajo borcem. V takem veselem šumu in vpitju, med godbo in korakanjem hitreje kroži kri po žilah, hitreje mineva čas. Že smo pred Unionom. Vse se zgane v dvorano, mahoma so zasedene vse postojanke, v dvorani, na balkonih, v veži in na prostem. Začne se zbor, poln lepih, dobrih, resničnih, ognjevitih besed — poln navdušenega odobravanja, pritrdjevanja, včasih brezskrbnega, včasih porogljivega smeha in zaključčen s trdnim sklepom, da se strnemo mi borci za pravico in dobroto v eno samo močno četo.

izkušenemu narodu ob usodni uri. Zatorej more samo mala duša zastaviti temu ogromnemu valjarju usode strokovno pravniško vprašanje: „Ti, stoj, ali nisi ti morda politična organizacija in ali nisi prekoračil delokroga?“ „Ne, ne, mali vpraševalec, odgovarja mogočni valjar, „nismem prekoračil pravil in ne mislim, tudi ne voznega reda, samo pazi na svoje nožice, da ne pridejo podme na moji izravnalni poti!“ Ta mali vprašalec je seveda zopet naš ožji rojak.

In odstopi ta pigmejec in gre težki valjar naprej mimo, pa stopi drugi pred valjar in zastavi vprašanje: „O g'banje, povej, kakšno je tvoje programatično stališče in kakšen sklep tvojega pododseka za določevanje smernic, kar se tiče gospodarstva, kmeta in delavca? Ali se ti ne zdi, da je program, ki it ga tukaj lčno vezanega ponujam, izvrstno stiliziran?“

Tov. VI. Fabjančič

In odgovor valjar usode, zpušča je hlapon: „Tvoj program je res lepo vezan, in proučite ga po pododsekih. Menj pa se mudil. Jaz grem svojo pot, kamor me kliče Božji glas.“ In je valjar tri tri metre široko cesto mimo vpraševalca z lično vezanim statutom v roki, in tedaj je vpraševalec opazil, da je ta monumentalni valjar ljudstvo, vse slovensko ljudstvo, kmet in še kmet in delavec in vsi drugi delavni stanovi, Slovenija, Jugoslavija, Narod, Čas, Zgodovina, Usoda, Sodba božja, sodba narodov.“ (Več minut trajajoče viharo odobravanje.)

Govor tov. Vidmarja:

Tovariši!

Ko smo zadnjič na ljubljanskem zboru brez ovinkov napovedali prelom s starimi metodami in sistemom, so zatrepale propale duše, zamajala so se korita in strah se je naselil v srca zakrknjenih grešnikov. In nič čudnega ni, da se je na drugi strani ves naš narod kar nekako oddahnil, ker so bile končno vendar izgovorjene besede, ki so ležale vsem na srcu, katerih pa se nihče ni upal izgovoriti.

Da je tako, prijatelji, nam potrjujejo ti soči dopisov iz cele naše domovine. Res je in žalostno je, da je bilo tako, da smo propadli v teh 15-ih letih, da ljudje niso upali svojega poštenega mnenja več odkrito in možato povedati. Kajti vsako kritiko nevrednih dejanj in mahinacij gotovih ljudi se je hotelo razpihniti v pregreho po zakonu o zaščiti države. Vsak politični podrepanik in priganjač je hotel veljati že kot predstavnik države in je kot tak reklamiral zase vso nedotakljivost države.

In tako, tovariši, in samo tako je bilo mogoče, da so izkonstruirali pri nas naenkrat ogromne množice protidržavnih elementov. Izgledalo je že, kot da smo sploh vsi Slovenci, z majčkenimi izjemami, protidržavni. In tovariši, v tem ravno tiči najhujši zločin proti državi. Istovetenje političnih strank in klik z državo, je tako usodna napaka in zabloda, da spada pod zakon o zaščiti države. Kajti takšno istovetenje nas je privedlo v resnici že tako daleč, da bi ljudje skoro pričeli padati v obup

ali apatijo, čeprav ravno naš narod slovenski ljubi to svojo državo bolj morda kot kdorkoli drugi, prav gotovo pa jo ljubi stokrat bolj iskreno in pošteno kot tisti, ki so teh 15 let vedrili in oblačili v raznih vrhovih in še marsikje drugod. Kajti če bi ti ljudje imeli v sebi le iskrico ljubezni do naroda in države, bi morali v zavesti svojih groznih in usodepolnih napak že davno obsoditi na smrt sebe in svoje razorno delo, ki je privedlo naš narod v bedo in državo v težak položaj.

Zato, tovariši, je tudi dozorelo v nas spoznanje, da je potreben prelom na celi črti, novo življenje, nova pota.

Zato, tovariši, smo se izrekli tudi za stanovska zastopstva, v katerih naj naši najboljši in najčistejši možje v medsebojnem razumevanju in sporazumevanju rešujejo najtežja gospodarska in socialna vprašanja in povrnejo narodu mir in zadovoljstvo, povrnejo blagostanje, zaupanje in vero v bodočnost.

Zato smo se izrekli za radikalne reforme, zato zahtevamo na čelo javnega življenja novih mož, ki so prežeti s čutom odgovornosti, socialne pravičnosti in so do skrajnosti udani svojemu narodu in državi.

Tovariši! Že na ljubljanskem velikem zboru mi je bila dana naloga spregovoriti o nekaterih važnih vprašanjih, ki so postala že tako pereča, da je njih rešitev prav življensko vprašanje za vse nas in tudi za državo. Ne mislim ponavljati stvari, ki sem jih povedal že na ljubljanskem zboru, vendar pa se mi zdi potrebno, ponovno dati tudi tukaj povdarka vprašanju tuje industrije, tujih nameščenec, inženjerjev, mojstrov in uradnikov.

Vprašanje tuje industrije in tujega kapitala je ravno tu na naši narodnostni meji prav posebno delikatno in vsled tega tudi razčiščenje prav posebno nujno. Dovolj jasno in izčrpno sem govoril že v Ljubljani glede vprašanja naših slovenskih inženjerjev, naših slovenskih komercialistov in posebno glede našega poštenega in sposobnega slovenskega delavstva. Mi smo prepričani, da smo dovolj jasno in odločno povedali svoje stališče in ne mislimo ponavljati teh naših zahtev. Kdor je pameten, kdor je prišel k nam s poštenimi nameni in je pripravljen spoštovati naš narod in se zaveda, da smo na tem koščku zemlje gospodari mi Slovenci, ta bo upošteval takoj naš poziv, ta bo pravočasno popravil krivice in odprl sebi v prid, pot navzgor našim ljudem. Kdor pa gleda s prezirom na naš delovni narod, kdor nedovratno zapira vrata našim ljudem na boljša in vodilna mesta, ta naj računa z našim pokretom, naj sprejme na znanje našo bojno napoved, naj občuti vso silo naše pesti.

Tovariši! Če je drugod v Jugoslaviji to vprašanje pereče, je v Mariboru žareče. Tukaj na meji ne bomo trpeli nobene mlačnosti v tem oziru, ravno tukaj moramo biti popolnoma neizprosni.

Mi Jugoslovani, zlasti pa mi Slovenci smo, tako ko vsi Slovani, v jedru neverjetno dobri in mehki ljudje. In ker smo pač taki in se le težko odločimo za udar, zato in samo zato povemo vsem tem tujim podjetjem še enkrat, da postane lahko usodno zanje vsako odlaganje. Naj se ne zanašajo na dosedanje izkušnje, ki so jih imeli z gotovimi politiki in mogotci. Pri nas ni nobene možnosti odkupiti se z denarjem, ne z mestni upravnimi svetniki, ne s subvencijami, ne s podporami in podkupninami. Kdorkoli bi se približal s takimi nameni in poizkusi, naj računa s tem, da ga bomo pogazili kot škodljiv mrčes.

Naj povemo še enkrat, da bomo smatrali tuje kapitaliste kot poštene goste šele takrat, kadar ne bo v njih podjetjih več nobenega tujega inženjerja in uradnika, nobenega tujega mojstra, predelavca in delavca. Dotlej pa jim ne zaupamo in vse dotlej nam bodo trn v peti.

Tovariši! Rekel sem že, da smo Jugoslovani in zlasti mi Slovenci miren, dobrosrčen in ponižen narod. Toda Bog bodi milostljiv onemu, proti kateremu izbruhne vsa jeza tega dobrega naroda. Mi znamo biti tudi trdi in neizprosn, da, kadar je mera polna in se narodova jeza kot hudournik razlije, gre pred njo groza in trepet. Naj nihče ne želi spoznati Slovencev s te strani.

Tovariši! Ko gledamo, kako nas prerašča in preplavlja tuji kapital, kako se rapidno razvija tuja industrija in gledamo, kako se množe tuji nameščenci na vseh boljših mestih v industriji, vidimo na drugi strani, kako se suši hrbtenica našega gospodarstva, naše zadružništvo, naše kreditne zadrage, naše hranilnice in posojilnice, vidimo s kakšno omejeno in zlobno škodoželjnostjo opazujejo gotovi krogi to hiranje našega zadružništva in ne vidijo v svoji zagrizenosti in zaslepljenosti, da z zadružništvom vred propada naš podjetnik, industrijec, trgovec, obrtnik in kmet, propadajo trume brezposelnih inteligentov, inženjerjev, komercialistov, juristov, medicincev in armada

brezposelnega delavstva. Kajti naše zadružništvo je predstavljalo in predstavlja skoraj ves naš narodni kapital, vso našo gospodarsko moč, pa je zato največji zločin proti gospodarski svobodi naroda ne samo vse, kar se stori proti zadružništvu, temveč tudi vse, kar se v omejeni zagrizenosti dobrega v prid in obrambo zadružništva opusti. Pri nas, tovariši, ni bogastva in razvoj našega gospodarstva je bil mogoč le v vzgledni organizaciji teh malih prihrankov, v vzgledni organizaciji vzajemnega dela, v združevanju malih sredstev. In po zaslugi našega zadružništva smo se lahko dvignili iz brezposelnosti v gospodarsko silo, ki se ni strašila tudi velikih gospodarskih zasnov in podvigov.

In sedaj naj mirno gledamo, kako se izpodjedajo temelji tej zgradbi? Ne, tovariši, mi ne bomo mirno gledali, mi bomo znali braniti in ubraniti naše zadružništvo pred vsakim napadom in vsakim poizkusom izpodkopavanja.

Tovariši! Vsako leto vsaj enkrat nas pretresejo vesti o novih davkih in dajatah. V prejšnjih mastnih letih se za to vprašanje nismo Bog ve kaj brigali. Plačalo se je, pa je bilo opravljeno. Imeli smo s čim plačati. Danes pa je stvar precej drugačna. In kolikor bolj premišlujem o tem vprašanju, toliko bolj se mi utrjuje prepričanje, da je treba iskati tudi glede tega vprašanja novih potov. Kadar so davki in javna bremena sploh takšna, da jih gleda 90% državljanov s strahom in obupom, kadar postajajo davki neznosni in nezmagljivi, takrat mora uvideti krmar državnih financ, da je šel s svojo davčno politiko napačno pot in predaleč, pa mora iskati novih potov in načinov za kritje izdatkov. Mi prav gotovo nismo tako naivni in otročji, da bi zahtevali odpravo davkov ali znižanje za vsako ceno. Nasprotno, mi se dobro zavedamo, da mora država dobiti sredstva za kritje potreb državne uprave, vojske itd. Smo bili vedno za brezpogojno izvrševanje vseh državljanskih dolžnosti in tako tudi za plačevanje davkov. Toda smatramo ravno tako za svojo dolžnost in pravico, opozarjati na napake in zablode. Prepričan sem, da bi vsak pošten državljan bil veliko bolj zadovoljen, če bi lahko brez skrbi popolnoma pošteno napovedal svoje dohodke in odrajtal državi, kar ji po zakonu in pravici gre. Toda radi nepoštenih posameznikov so velike težave. Zato je treba iskati in se mora najti način ocene in obdavčenja, da bo vsak državljan plačal pošteno svoje davke v znosni in pravilni izmeri in ne da bi bil izpostavljen sumničanju in sekaturam. Da pa se tudi ne bo mogel prav nihče odtegniti svojim dolžnostim napram državi. Naj se pritisne, kjer se pokaže namer

Tov. S. Vidmar

no izmikanje davčnim dolžnostim, naj se predvsem onemogočijo manipulacije velekapitalu, ki na razne načine in pod raznimi krinkami izmika obdavčenju ogromne zaslužke. Naj se krepko pritegne k dajanju tisti anonimni kapital, ki vleče ogromne zaslužke za nič dela. V časih, ko se nalaga davek celo na borno mezdno delavca-težaka, brez ozira na bedno vegetiranje njega in njegove družine, je v nebo vpjoča krivica, da izginjajo milijonski zneski neobdavčeni po raznih potih v žepe inozemskih delničarjev. Izginjajo v žepe delničarjev, ki komaj vedo, da eksistira neke rudnik, iz katerega jim teče zlata reka in v katerem se ubijajo in mučijo bedni jugoslovanski roboti, ostavljajoč v globokih rovih svoje zdravje in življenje. Tu naj poseže in zajame državna blagajna, kajti tu lahko z mirno vestjo globoko zajame, brez škode, in s tem olajša bremena malemu človeku, da ne omaga in pade.

Tovariši! Brezvestnim političnim spekulantom bi bilo morda tudi vseeno, če propade vse, če se rušijo stebri našega narodnega gospodarstva, samo da se ne posušijo korita, iz katerih srebljejo. Toda nam, ki se čutimo z vsem svojim bitjem in žitjem del tega naroda, nam, ki smo tako tesno zvezani z vsemi življenjskimi pojavi naroda, to ni in ne more biti vseeno.

Tovariši! Če opazujemo, kako omagujejo naši ljudje pod težo raznih davščin, če gledamo, kako ta bremena neusmiljeno pritiskajo v kljub oslabilni plačilni zmožnosti ali bolje nezmožnosti, kako se ta pritisk le naprej in naprej veča, vidimo že za bližnjo bodočnost strahotno sliko. Če bo šlo po tej poti naprej, bomo že v kratkih letih imeli pri nas le še dve kastji ljudi, in sicer kasto tujih velekapitalistov v družbi naših koruptnih korifej in pa obubožani narod. In to, tovariši, kljub temu, da je naša država neverjetno bogata na naravnih zakladih, na vseh predpogojih za blagostanje.

Nič me ne moti, tovariši, če se bo skušalo te ugotovitve zabrisati z vsemi mogočimi denuncijacijami, če se skuša podtikati nam radi tega vse mogoče namene. Mi vršimo le svojo sveto dolžnost, ki nam jo nalaga naša preteklost, ki nam jo nalagajo naši padli tovariši, da svarimo, odločno svarimo, predno jeza in obup zavladata v srcih in predno to čuvstvo prekipi. Mi gledamo z odprtimi očmi in vidimo golo resnico, gola dejstva, mi ne gledamo in vidimo tako, kakor bi želeli videti, ampak tako, kakor je res. Mi vidimo, da se je naša nekdanja široka cesta že davno nevarno zožila v prav, prav ozko stezico, ki vodi tik ob prepadu.

Ko smo že pri bremenih, moramo pokazati še na drugo stran, t. j. na možnost zmanjšanja izdatkov v državnem proračunu, izdatkov, ki so naravnost škandal in rak-rana naše uprave.

Eno onih velikih postavk v državnem proračunu tvorijo pri nas penzije. Toliko se je že govorilo in pisalo o tem, toliko se govori in zablavlja čez to, pa se vendar nič ne gane.

Tovariši! Ko smo se tako približali drugemu poglavju, pod naslovom korupcija, predlagam, da zapustimo za trenutek ozke naše nacionalne meje, pa pogledamo malo krog sebe po svetu. Vsak dan prebiram nešteto časopisov in čim več berem, tem bolj se mi utrjuje prepričanje, da se polagoma izenahuje ves svet, da se vendar že kaže vsaj ena stvar, v kateri so skoro vse države edine in enako zainteresirane, v kateri so skoro vsi narodi sorodni in edini. Na žalost je za enkrat ta skupna stvar sicer samo korupcija, ampak nekaj je vendar le. Kamor pogledate po časopisju, berete mastno tiskano: finančni škandal, ogromne goljufije, senzacionalna razkritja, milijonske defraudacije, agrarne reforme, železniške afe-re itd.

Tovariši! Morda se Vam bo zdelo smešno, ampak jaz sem prišel do zaključka, da bi morali povsod v vseh državah, v vseh večjih mestih postaviti spomenike Staviskemu. Naj bo že kakor hoče, eno je gotovo, da ima mož vendarle za vse svet velike zasluge. Staviski je razvil korupcijo in sleparstvo v javnem življenju do vrhunca, napel je lok do skrajnosti in preko nje tako, da je struna počila. In v tem je njegova zasluha. Pričelo je pokati, lomiti se, razkrivati vsepovsod. Krog prizadetih in umazanih se veča z vsakim dnem in strahotno narašča število razkrinkanih podkupljenih mogočencev. Druga za drugo se odkrivajo umazanosti, eno odkritje sledi drugemu. Valovi pljusajo že daleč preko meja Francije in pod dojemom teh razkritij in pod udarci valov iz Francije se pričinja buditi pozornost drugih narodov, dvigajo se tudi drugod pajčolani, tudi drugod prihajajo na dan nove in nove čedne zadeve in zadevice. Narodi se drami, zahtevajo točnih računov in obračunov, poštenjaki vstajajo vsepovsod, odpirajo okna in vrata, da veter prečisti zaduhlo ozračje in solnce prežene mračne zajedavce in škodljivce. — In če bodo povsod stmrili svoje vrste vsi pošteti in čisti ljudje ter brezobzirno šli za popolnim razčiščenjem, bo kmalu nova pomlad v svetu, bo kmalu zadihalo novo življenje.

Vidite, tovariši, da je Staviski res zaslužen mož in da ni brez podlage trditev, da bi mu morali postavljati spomenike.

Pri nas, hvala Bogu, menda nimamo Staviskih.

Zato je tudi zadnjič, ko smo na našem zboru govorili o korupciji, zavladalo v gotovih krogih ogorčenje radi tega. Kajti pri nas ni korupcije, so rekli namreč, to so le izmišljotine demagogov in hujskačev. Toda, komaj so to dobro izrekli, komaj so dopovedali, da je pri nas vse v najlepšem redu, da je vse pošteno in čisto, pa Vam pridejo ti vražji ljudje, ta vražji parlament, kjer si gospodje radi malo ponagajajo med seboj, in Vam znajdejo na enkrat neke Kadiče, kradiče itd. Kar na enkrat Vam izbruhne bobnajoči ogenj na korupcijo, ki je vendar ni. In, tovariši, moral se je oglašiti v tej stvari tudi naš ministerski predsednik gosp. Nikola Uzunović ter je s krepkimi besedami povdaril, da hoče iztrebiti to zlo s koreninami. Tovariši, mi bomo gotovo prvi, ki bomo ploskali, če se uresniči te besede, mi bomo prvi, ki bomo podprli z vsemi silami oblasti in avtoritete, ki se bodo resno lotile tega nujnega dela.

Opozorilo rezervnim oficirjem.

Rezervnim oficirjem pododbora Udruga v Ljubljani se naznanja, da se bo vršil redni občni zbor pododbora UROIR v Ljubljani 24. marca ob 17. uri v društveni sobi Zvezda II. nadstropje. Predlogi za zbor se bodo sprejemali do 20. t. m. Vabijo se vsi rez. oficirji, da se udeležijo v čim večjem številu občnega zbora in da s plačanjem predpisane članarine pridobijo pravico glasovanja na občnem zboru. Uradne ure so vsak torek in petek od 18. do 19. ure. Zemljevidi so prišli.

Odbor.

Tovariši! Časi so težki in slabi, pa človek razmišlja vse mogoče stvari. Pa sem zadnjič, ko so tako ropotali v parlamentu, vzel v roke svinčnik in pričel računati. Ne morete si misliti, kakšne neumne privide sem dobil pri tem. Takole sem računal. Sarajevska aferi je odnesla državni blagajni približno 30 milijonov dinarjev, pri raznih dobavah bi se dalo po mnenju govornikov v parlamentu prihraniti stotine milijonov. Priračunal sem še razne stvari, ki jih takole razni javni funkcionarji, blagajniki itd. itd. glasom časopisnih poročil v teku leta poneverjajo. Zadeva Batignol — pravi poslanec Andra Stanič — da nas je stala „u gotovu“ samo osemsto milijonov, ne glede na izpadek vseh drugih koristi, če bi delale domače firme. Gospod prometni minister je dokazoval, da to ni res, gospod Stanič pa dokazuje še naprej, da je res in ne priznava dokazov gospoda ministra. Naj bo že točno eno ali drugo, država gotovo ni ravno sijajno odrezala pri tem in ni zaradila. Pa če še priračunam razne ogromne nepotrebne izgube Narodne banke itd., pa mi je kar na lepem narasla pod svinčnikom številka preko ene milijarde dinarjev, ki bi jih država po mnenju gospodov, ki so gotovo dobro informirani, lahko prihranila če in če in če... Pa sem takole videl v duhu, kakšno veselje bi zavladalo v državi, če, no kar recimo, če bi naenkrat postali iz Savlov Pavli.

Ampak, tovariši, to so bili le prividi in se nikar ne bojte, da bo postalo to kaj kmalu resnica. Ne bo postalo in ne more postati resnica vse dotlej, dokler se ne vpleje zopet stari srbski običaj, da se namreč vsakemu tatiču odseka roka in se vsakogar, kdor poveri javen denar, vsakogar, kdor kakorkoli oškoduje interese naroda in države, na javnem trgu obesil. Taka kazen je v resnici še zelo, zelo mila, kajti nobena kazen ni ostra dovolj za ljudi, ki brezsrčno ženejo v obup ves narod. Tovariši, v tem vprašanju se mora že enkrat zavzeti jasno in odločno stališče brezobzirnega trebljenja, ne pa hoditi okrog zakona za pobijanje korupcije, kakor mačka okrog vrele kaše.

Tovariši! Po svojih raznih funkcijah imam prilike dovoli, da se na lastne oči prepričam o marsičem, kar se pri nas nekako mimogrede samo obravnava, brez prave temeljitosti in resnosti, čeprav gre za vprašanja ogromne važnosti. Marsikdaj beremo v časopisju stvari, ki so težke in resne, stvari, proti katerim bi morala vsa javnost nastopiti z vso odločnostjo. Vidimo včasih tudi kratek zalet, čez par dni pa pride nova senzacija, zopet kaka umazanija druge vrste in nas povede lepo na drug teren. Pa je prva pozabljena. Pred meseci, na primer, smo brali in se skandalizirali radi nezasičanega izkoriščanja delavstva po neki tuji industriji, o neverjetno sramotnih mezdah, o brezobzirnem postopanju in izkoriščanju siromašnega delavstva. Malo je zaropotalo, pa je stvar zopet utihnila, vse je zopet v redu, le da je naš človek približno tam, kjer je bil pred ropotom. Skoro vedno je takoj pri roki kak mogočnej, ki ima interes na tem, da zadeva utihne.

Mi vem prav dobro, da je vprašanje mezd težko in kočljivo. En sam podjetnik, pa tudi večja skupina ne more z dobrim vzgledom naprej, ker bi ga lahko stalo to eksistenco in bi podjetje v konkurenčnem boju podleglo. S tem pa ni rečeno, da moramo odpreti vrata navzdol brez omejitev, ni rečeno s tem, da moramo kar dovoliti vsako še tako brezvestno izkoriščanje. — Zato je nujno potrebna energična poteza oblasti, zato je dolžnost minimalnih mezd vsak dan nujnejša in neodložljiva zadeva. Takšna rešitev bi bila prav gotovo v prid tudi industriji sami, ker bi onemogočila umazano konkurenco na račun bednega delavstva in bi poživila ves promet, kakor nam dobro dokazujejo ameriški zgledi.

Ravno tako so potrebni energični ukrepi proti temu, da podjetja, ki izplačujejo anonimnim delničarjem visoke dividende ter ogromne, bajne plače raznim generalnim direktorjem in direktorjem, mečejo svoje delavstvo brezsrčno na cesto, kakor hitro ni dovolj odjema ali pa racionalizacija dovoljuje redukcijo in prihranek. V tem oziru se mora ustvariti gotova vzajemnost med delodajalcem in delojemalcem in mora postati moralna dolžnost delodajalca tudi stvarna obveznost, zlasti še, če je podjetje dobičkanosno, najmanj pa dotlej, dokler podjetje lahko izplačuje dividende in tantijeme. Vzajemnost in povezanost podjetnika in delavca mora ostati tudi v slabih časih, tudi v času sedmih suhih let, če je obstojala v času dobrih, „mastnih“ let.

Pa še druga zaščita je nujno potrebna. Kaj ni naravnost nezasičano, da se velekapital v doseg svojih ciljev, v svrhu izsiljenja gotovih koncesij in naročil poslužuje tudi okrutne igre z usodo delavstva. Brez ozira na gorje, ki zadržane delavske družine, se odpove celim stotinam delavcev delo, da se na ta način pritiska na oblasti in izsili koncesija ali naročilo.

Tovariši! Brez ozira na to, ali se potem odslovičev delavstva v resnici tudi izvrši ali ne, je to naravnost okrutno igranje z usodo celih delavskih družin, je to trpinčenje teh družin, ki v neprestanem strahu in skrbi čakajo izida tega boja. Take metode morajo pasti, igra z delavstvom mora biti prepovedana in kaznjiva.

Izgleda, tovariši, da res ne bo drugega recepta za omejitev te požrešnosti, kakor izbiti

brez skrbi, naj se ne trudijo vendar. Nas ni mogoče ne speljati, ne ujeti, ker hodimo ravno in javno svoja lastna, v naših smernicah in ciljih začrtana pota, ki so po naših oblastveno potrjenih pravilih nepolitična in nadstrankarska ter nedostopna vsem zakrknjenim zagrižencem, lažipatriotom in Staviskijevcem.

Tovariši! Najbolj komодно je, če človek reče, kaj me briga vse skupaj, jaz nisem odgovoren, nimam nič za govoriti itd. Tako, pri-

Skupina prirediteljev zbora v Mariboru

vsem koritom dno in porezati vsem koritarjem rive.

Tovariši! Kar brez konca bi lahko kramljali takole in vedno nove zadeve bi nam stopale pred oči. Vsi mogoči problemi in naloge, vse mogoče težave in ovire bi nam stopale nasproti. Toda vsi ti problemi, vse te naloge nosijo s seboj en predpogoj, eno kardinalno zahtevo in ta je, čistost, poštenje in pravičnost v vse javno življenje, za javno delo odgovornost napram javnosti, brezpogojno izpolnjevanje prevzetih dolžnosti in javno polaganje računov za svoje delo. Ljudje, ki jim manjka čut odgovornosti, ljudje, ki nimajo smisla za socialna vprašanja, ljudje, ki iščejo povsod le sebe in svoje koristi, ne spadajo v javno življenje. Javno in politično delo mora postati častna dolžnost najboljših, ne pa kramarska spekulacija moralnih slabštev in ljudi brez hrbtenice. Zato je prva naša dolžnost in naloga, čistiti in žigosati vse dotlej, da bodo ustvarjeni ti predpogoji za novo življenje.

Tovariši! Po našem ljubljanskem zboru je strašno završalo po naši ožji domovini. S svojimi ugotovitvami smo zadeli v živo, kakor je ogromna večina naroda odobrvala naš nastop. Vsi, ki so čutili, da jim naš pokret ne bo prizanašal in dopuščal ostudnega izdajalskega dela še naprej, so takoj reagirali. Klevete najtežjih kalibrov so kar deževale. In zvesti svojim starim metodam, so se spravili na anonimno delo, blatili in denuncirali na vse strani in na vse mogoče načine, poizkušali so vse, kar bi moglo diskreditirati naš pokret. Kaj vse smo bili ta kratka dva meseca od ljubljanskega zbora! Napram pridobitnim krogom in pa navzgor so nas predstavili kot opasne komuniste, ki hočejo izzvati prevrat in kaj vem še kaj, v napredni javnosti so nas skrivnostno označevali kot nevarne, tajne pristaše punktašev, naš pokret pa kot klerikalno maslo. Da pa tudi med pristaši bivše Slovenske ljudske stranke zbude sum in nezaupanje, so nas tam priporočili kot framasone in naš pokret kot naročen iz Beograda. Pa kaj vem, kaj še vse!

In uspeh teh klevet? Tovariši, preveč so bili vneti, prevneto so lagali in opravičljivi, da bi jim kdo še verjel. Preveč elementaren pa je bil tudi odmev našega mogočnega zbora med narodom, preveč elementaren, da bi mogle te klevete učinkovati. Naš narod je neverjetno tankočuten in je takoj spoznal, da v našem pokretu ni prav nobenih prikritih namenov, da je pokret iskren in čist, da je pokret v resnici vsenaroden in nima nič skupnega s starimi metodami in starimi zavajalci naroda. Gospoda se je znašla naenkrat, preko noči pred novo fronto, pred fronto ljudi, ob katerih so se razbile in pokazale popolnoma nerabne in brezuspešne vse dosedanje metode.

Tovariši! Grd, nizkoten način boja proti našemu pokretu se nadaljuje vsepovsod in z vsemi sredstvi. Naj Vas to ne moti, naj Vas to ne bega. Mi gremo svojo pot naprej, mi se ne spotikamo ob nastavljenih polenih, nas ne spravijo z naše poti sirenski glasovi, nas vsi poizkusi ne bodo zavedli v odvratna, osebna napadanja, razračunavanja in obračunavanja. Še manj upa na uspeh pa imajo vse mogoče plasti, zanke in zasede, ujeti nas na kakšnih neželenih in nedovoljenih političnih izprehodih. Naj bodo ti naši ljubi prijatelji

jatelji, lahko govori človek, ki se ne čuti del naroda, ki se ne čuti državljan, ki ne čuti v sebi prav nobenih dolžnosti do splošnosti, samo človek, ki nima ne vere, ne volje in ne vesti. Tak človek je sokrivec razmer, ker s svojo pasivnostjo omogoča in indirektno podpira izkoriščevalce naroda.

Toda mi, tovariši, ki smo soustvarjali to državo, ki smo gradili to državo, ne moremo in tudi nečemo enostavno otresti s sebe odgovornosti za vse to, kar se godi, mi ne moremo in nečemo enostavno postaviti se na komodno stališče in reči, „saj itak ni mogoče

ničesar storiti“. Naša vest, čut odgovornosti, nam ne dopušča, da bi stali v teh težkih časih ob strani pasivni. Mi se zavedamo položaja in ker smo ostali borci, kakor smo bili nekdaj, ne mečemo puške v koruzo, ampak se znova zbiramo, da združimo svoje sile v boju zoper vse sovražnike narodove gospodarske in politične svobode.

In kakor med vojno, začnemo ta naš pokret, ta naš boj na lastno pest, brez zaslonbe in podpore, ne meneč se za cincanje patent-patriotov. Mi vidimo, da je v nevarnosti vsa bodočnost naroda, vidimo, da se rušijo poleg gospodarskih, že tudi vse moralne vrednote in se zavedamo, da sledi moralnemu propadu in gospodarskemu zaslužjenju prav kmalu in nujno tudi izguba politične svobode in samostojnosti naroda.

In kakor se pred in med vojno nismo plašili in bali cele avstro-ogerske monarhije, ne njenih persekucij in ne njenih vešal, tako se tudi danes ne bojimo prav nikogar in ničesar na svetu, ne bojimo se ne zaslepljenec, ne cele armade Staviskih, pa tudi ne tistih, ki preko svojih pisalnih miz ne vidijo življenja, trpljenja in čustvovanja naroda. Ne bojimo se prav nobenih groženj s katerekoli strani, ker se zavedamo, da so naši nameni čisti kot kristal, ker se zavedamo, da vodi naša pot po solncu resnice, pravice in poštenja, pred katerimi beži mračno ovadništvo, umazana sebičnost in brezvestnost.

Tovariši! Res so razmere težke, res izgledajo težave nepremostljive, toda šele v najkritičnejšem trenutku se izkaže pravi vojak, šele v najtežjem boju se pokažejo pravi junaki. In kadar se bije boj za svobodo, nihče ne sme kloniti, vse mora v boj. Zato, tovariši, strnimo svoje vrste, zato, tovariši, Vas kličemo v zbor, kličemo v boj za lepšo bodočnost naroda in države.

(Dolgotrajno ploskanje.)

Zbor je bil zaključen ob ¾ na eno. Zborovalci so se, prežeti misli in vtisov, ki so jih dobili med govori, dolgo razgovarjali, posamezne skupine se niso mogle ločiti, beseda je dajala besedo. Končno se je dvorana izpraznila. Popoldanski čas do vlaka so zborovalci porabili za prijateljske izlete v okolico ter so tako prijetno zaključili krasni dan.

Kinokoncesije v Sloveniji.

Vojni invalidi in njihove pravice.

(Nadaljevanje članka iz „Preloma“ št. 5 z dne 15. februarja 1934.)

Sedaj se je izcimila iz vsega tožba, v koji toži Z. K. D. Udruženje invalidov, da Udruženju prispevki nič več ne gredo.

Ta tožba teče pod V P 123/33 sreskega sodišča v Ljubljani, ki naj reši vprašanje, da li je Invalidsko udruženje po pravici zarubilo Zvezo kulturnih društev in Kokalja ali ne.

Pravda še ni končana, toda prepričani smo, da bodo neodvisni sodniki dali prav tistemu, ki ima prav.

Invalidsko udruženje je ugotovilo, da so predstavniki zasebnega pridobitnega podjetja „Biofilm“ družba z. o. z., ki ima v rokah vse dohodke vseh treh kinopodjetij v Ljubljani, gg. Ribnikar Adolf, Žerjav Alfonz, dr. Pretnar Janko in dr. Brezigar Milko, ki so ustanovili „Biofilm“ z notarskim zapisom z dne 8. XI. 1930. Ta družba igra svoje filme, posebno tudi v lokalnih kina „Matic“, to je istotam, kjer ob sobotah in nedeljah prireja predstave Zveza kulturnih društev. Če ima ZKD od tega kakšne profite v kulturne svrhe — koncesije seveda nima nobene — to naj povedo predstavniki ZKD.

Ne moremo se znebiti zaključka, da je bilo to privatno podjetje „Biofilm“ ustanovljeno radi zasebnih dohodkov. Nič bi ne imeli proti temu, ako bi ne bilo naših pravic in zakonitega predpisa, da naj služi prilikom podeljevanja koncesij načelo, da je v prvi vrsti podeljevati dovolilnice obče-koristnim ustanovam, v Sloveniji praktično Invalidskemu udruženju. Zato bi radi imeli pojasnila, zakaj so takorekoč identične osebe ustanovile privatno podjetje, namesto da bi ljubljanski kinematografi igrali v prid dohodkom ZKD.

Priznati moramo, da je g. minister dr. Kramer Albert priznal pravice in celo izjavil, da bo ukazal Ljubljani, v kolikor igra na kinematograf, da mora izpolnjevati svoje obveznosti iz pogodbe, odnosno se pogoditi z invalidi.

Ljubljana pa tega ukaza, odnosno nasveta ni poslušala. Invalidsko udruženje je zaznalo, da je Biofilm imel v enem letu nad en milijon dogodkov iz treh ljubljanskih

kinematografov. Ako je temu res tako, potem bi invalidi razumeli zakaj Z. K. D. ne poseduje koncesije.

Udruženje invalidov podčrtava, da je g. minister Mohorič Ivan ob času svojega ministrovanja izdal rešitev, da je glede na novi zakon o obrtnih banska uprava Dravske banovine dolžna izdati kinokoncesijo za Biofilm, ne glede na že citirani notarski akt, ki daje Udruženju invalidov tam dogovorjene pravice.

Udruženje vojnih invalidov podčrtava, da ni mogla in ni smela biti ob pravilnem upoštevanju zakona brez posebne prošnje dana Biofilmu koncesija, kajti Biofilm je koncesijo že imel in je bila še v veljavi takrat, ko je izšel nov zakon o obrtnih.

V smislu zakona o obrtnih so bili ob njegovem uveljavljanju vsi temu zakonu podrejeni podjetniki dolžni prijaviti svoje obrtnice. To pa je bil zgolj administrativni zakonov predpis radi nove uprave. Z dotičnimi prijavitelji, odnosno rešitvami ni bil ustvarjen noben nov pravni položaj za podjetnike, posebno tudi za „Biofilm“, ki je imel prej ko slej isto koncesijo.

Sicer pa je šlo zgolj za upravni akt, ki ni bil izdan po želji „Biofilma“. Ta upravni akt ni mogel prizadeti pridobljenih pravic Invalidskega udruženja iz cit. notarske pogodbe. Udruženje smatra, da bo sodišče zavrglo upravni akt, ki je bil izdan brez sodelovanja in pristanka Invalidskega udruženja, podobno kot bi sodišče ne smelo upoštevati niti splošne ministrske naredbe, ne glede na posamezni slučaj, čim bi ugotovilo, da minister ni bil pooblaščen izdajati takih uredb.

Upravni akt ministra Mohoriča je torej za invalidsko Udruženje brezpomemben in nezakonit. Vendar pa je „Biofilm“ obenem z g. Kokaljem na temelju tega upravnega akta odredel Udruženju dajati, kar mu je dajati dolžan.

Invalidsko udruženje pričakuje od gospoda ministrskega predsednika Nikole Uzunoviča, da se zavzame proti tej krivični stvari, da bodo invalidi zaščiteni ne

glede na ta čudni upravni akt v Dravski banovini. Upamo, da se bo upoštevalo, da je tudi kri vojnih invalidov cementirala temelje Jugoslavije.

Oblastni odbor Udruženja vojnih invalidov za Dravsko banovino.

Objavljamo prednji članek organizacije vojnih invalidov z ugotovitvijo, da je takšen dejanski položaj miselnosti vse prej kakor pa primeren za dobro državljansko

vzgojo širokih plasti naroda v požrtvovalnosti za kralja, narod in državo.

Onemogočevati in izigravati izvrševanje zakonitih določil, ki nudijo skromne ugodnosti in priznanje največjim našim žrtvam svetovne vojne, je ne samo brezsrčno in nehumano, ampak bije naravnost v obraz vsakemu poštemu pojmovanju prave državotvornosti in patrijotizma.

Opomba uredništva.

Dr. V. S.

Borci in naša kultura.

Naši govorniki so že na shodu v „Unionu“ poudarili, da se nikakor ne strinjajo s tistimi kričavimi prenapetostmi, ki mislijo, da je napočil čas, ko je treba slovenstvo odložiti kot obnošeno obleko, ki je bila sicer stoletja lepa in koristna, zdaj pa je prišla iz mode. Res se v tej dobi marsikaj ruši, še celo naš družabni red se sumljivo maje in preživlja hude, hude preizkušnje. Nikakor pa se ni preživelo slovenstvo, če smo po hudih bojih in nešteti žrtvah dosegli ujedinjenje ter ustvarili Jugoslavijo, ki naj bo skupen dom vsem Srbom, Hrvatom in Slovencem. Zavest, da smo Slovenci narod, ki ima svojo zgodovino, svoj lepi jezik, svojo bogato književnost, svojo kulturo, nas je rešila pred poplavo mejašev. Ta zavest nam je o pravem času dala prave moke, ki so nas vodili in kazali pot v svobodno državo, v našo Jugoslavijo. Največji in najboljši Slovenci so bili največji in najboljši Jugoslavlani. Spomnimo se le dr. Kreka in njegove politične oporoke.

Pa tudi med nami, jugoslovenskimi dobrovoljci so bili le dobri Slovenci, ki so se borili za to državo, trdno prepričani, da je nam Slovencem le v svobodni Jugoslaviji zagotovljen naš narodni obstoj in naša bodočnost. Mi smo smatrali vedno, da smo živi del našega državnega organizma z vsemi slovenskimi posebnostmi, brez katerega si naše Jugoslavije niti misliti ne moremo. Zato se nam zdi vsaka beseda o likvidaciji slovenstva naperjena proti temeljem naše države. Kdor zanemari ali uničuje življensko važen organ,

ta bo pokončan. Kajti to so grehi proti naturi, za katere ni odpuščanja.

Kot smo pa odločeni gojiti in pospeševati slovensko misel, slovensko poštenje, slovensko kulturo, tako bomo odločno proti vsakomur, ki bi hotel z našimi narodnimi svetinjami barantati, ali jih uporabljati za reklamo. Slovenstvo ni za nas le toplo čuvstvo, spomin na lepo, s cerkvicami posejano pokrajino, ki jo obdeluje naš verni in pošten kmet, slovenstvo ni le naš vsakdanji kruh, ni le vera in upanje naših zaslužjenih bratov, ampak je tudi ogromna zakladnica moralnih dobrin, s katerimi smo zgradili in še bomo gradili našo državo. Zato mu gre svoboden razvoj in spoštovanje!

Mi natanko vemo, da je le dober Slovenec vesten jugoslovanski davkoplačevalec in da bo le zaveden Slovenec ponosen jugoslovanski vojak, ki se bo vedno in povsod odločno boril ne le za državo, ampak za svoj ožji narod, za svoj košček zemlje, za svojo družino. Ta misel je preprosta, ker je pač naravna. Ko jo bodo vsi doživeli v svojem srcu, tedaj bomo Srbi, Hrvati in Slovenci res edini in močni, čisto po vladarjevih besedah.

Vse druge poskuse in hipernacionalne teorije zavračamo kot protinaravne in škodljive. Mesto da bi plemenska nasprotja ublažile, jih le razvnamajo, mesto ljubezni sejejo sovraštvo in nezaupanje. Ta notranja razrvanost slabi državo in ji jemlje ugled. Nas, ki smo s svojo krvjo ustvarjali to državo, to boli in zato smo trdno odločeni popraviti vse, kar se je v tem pogledu zgrešilo.

Dr. J. Ražem:

Moralni prepород.

Zgodovina nas uči, da so postali narodi močni in veliki vsled povdaranja in izvajanja **mravstvenih načel**. Človek kot socialno bitje nujno potrebuje mravstvenih določil, kajti **brez teh ne bi mogla človeška družba obstajati**. Boj zoper laž in za resnico, boj zoper lakomnost in požrešnost ter za skromnost in samozadovoljstvo, boj zoper socialne krivice in za socialno pravičnost, boj zoper korupcijo in za poštenje, vse to je predmet razpravljanja modrih, prerokov in velikih duhov vseh časov in krajev. Človeška družba obstoji iz ljudi najrazličnejših razumskih in mravstvenih lastnosti. Te razlike je treba premostiti z mravstveno obnovo človeškega občestva. V občestvu ne sme biti vedno večjih razlik, temveč skrbeti je treba za to, da se bodo te **razlike čimbolj izravnale** in da bodo lahko vsi ljudje vsaj dostojno živeli ta kratek čas na tej božji zemlji.

Krepitve dela narode velike in močne. **Narodi, ki so zavrgli kreposti, so začeli kmalu hirati in so končno propadli**. Najlepši zgled nam je rimska država, v kateri sta nenasitnost in krivičnost vladajoče kaste upropastili državo.

Vsak narod mora skrbeti za svoje mravstveno zdravje. In narodi, ki se upirajo zoper nenravnost, so zdravi narodi in imajo bodočnost. Če je nravnost velike važnosti pri velikih narodih, tedaj je tem

bolj važna pri malih narodih. Kajti mali narod ima najsvežjšo pravico do svojega obstoja prav tedaj, če je mravstveno zdrav, in še danes gledajo državniki pri presoji mednarodnih vprašanj na mravstvene odlike malih narodov in njihovih upraviteljev.

Najbolj so se nasprotniki našega pokreta razburili, ko smo izjavili, da se **hočemo boriti za poštenje in proti korupciji**. Ne moremo tega razburjenja razumeti, kajti vsakemu poštemu človeku mora biti na tem, da je in ostane naš narod **pošten in od vseh spoštovan**. Zato bi morali biti tudi naši nasprotniki veseli takega pokreta, če jim je res blagor lastnega naroda **najvišja skrb, kakor je nam**. Mar niste, gospodje nasprotniki, tudi Vi za poštenje, resnico in pravico? Mar Vam narodni blagor ni prva skrb? Če Vam tega ni mar in če ste z razmerami zadovoljni, potem vas razumemo. Z nami je večina naroda. Vsakdo se bo kmalu lahko prepričal, kako resna stvar je naš pokret. Brezdvomno je že sedaj naš pokret dosegel velikih uspehov in naletel na pravilno umevanje med narodom, in celo zadnje razprave v narodni skupščini so pokazale, kako nujno potreben je bil naš pokret. Mi bomo boj za pravico, resnico in poštenje javno in z odprtim vizirjem **nadaljevali do končne zmage, ki bo gotovo naša**.

X.:

Ali demokracija res — umira?

Živimo v silno razgibanih časih, ko v loncu človeškega sožitja vse vre, ko vse išče novih poti, ko vse vprek debatira, kritizira, predlaga in pobija stare in nove misli, kako naj si na razvalinah propadajočega liberalnega kapitalizma zgradimo novo gospodarsko in družabno stavbo. Najbolj nasprotujoče si krilatice in gesla kar frče po zraku

ter postajajo že prav dolgočasne fraze. Ljudje jih vendar prav pridno pobirajo in zbirajo, ne da bi sami prav vedeli, kaj bi z njimi. Ena takih obrabljanih fraz je tudi tožba, da propada — demokracija, da je s to tragično smrtjo resno ogrožena svoboda in da nas vedno bolj zagrinjajo valovi nasilnih diktatur z leve in z desne. Drugi

zopet trdijo, da resnične demokracije sploh nimamo in da zato tudi umreti ne more, današnja laži-demokracija pa da gre lahko brez vsake škode med staro šaro. Pri vsem tem pa ima le malokdo pravo predstavbo, kako izgleda prava demokracija in v čem obstoja.

Starogrška beseda **demokracija** bi se prevedla na slovenski jezik morda najbolje z — **ljudovlado**. Pri demokraciji gre torej za vladanje po ljudstvu. In tako nastajajo sama po sebi vprašanja, v čem da vladanje obstoja, kaj je ljudstvo in kakšen smisel ima vladanje po ljudstvu.

Vladati se pravi postavljati zakone, ki naj urejajo osebne in gospodarske odnose med ljudmi.

Ljudstvo, narod ali nacija danes ni več nekaj enotnega, ampak se, v kolikor prihaja to v poštev pri vladanju, deli v mejah vsake pravno samostojne države po prav različnih gospodarskih interesih, ki zadevajo človeški obstoj in napredek, popolnoma jasno v dveh smereh: po materialnih strokah in po družabnih stanovih. V strokovni smeri se dele gospodarski interesi na zemljedelstvo, gozdarstvo, rudarstvo, trgovino, razne obrti in industrije, na zdravništvo, odvetništvo itd. V stanovski smeri pa se dele gospodarski interesi po odnošajih vsakega stanu do kapitala vsake stroke po tem, ali je nekdo v strokovnem podjetju lastnik, ravnatelj, uradnik, rokodelski pomočnik, vajenec ali težak, ali pa v eni sami osebi eno in drugo, kakor je to pri malem kmetu, obrtnem mojstru ali zdravniku, kjer sta pojma stroke in stanu, kakor tudi njih interesi, združena v eno.

Smisel ljudovlade ali demokracije je v tem, da pridejo v harmoničen sklad vsi gospodarski interesi vsega ljudstva, to je vseh strok in stanov, da se ena stroke ne razvija prekomerno na škodo drugih, pa tudi ne za ceno eksistenčnega ogrožanja gospodarsko šibkejših stanov.

Resnična demokracija je v glavnem tedaj samo ena, in sicer ona, ki smotreno urejuje vse narodno gospodarstvo z vidika vseh materialno-strokovnih koristi in potreb naroda ter po načelu socialne pravice med družabnimi stanovi, kakor to ukazuje naravno etično pravo in jo narekuje notranja vest. Praktično izvajanje resnične demokracije je seveda mogoče samo tedaj, če je zakonodajni faktor sestavljen iz zastopnikov vseh strokovnih in stanovskih zastopnikov naroda, če se brez pridržka priznava in upošteva gospodarska važnost vseh strok in eksistenčna pravica vseh stanov.

Če izvzamemo morda edini združni gospodarski način starih Slovanov, iščemo v vsej dosednji človeški zgodovini zaman vsaj prilično demokracijo. Kakor je tičalo človeštvo v starem veku pod brutalnim suženjstvom, ter v srednjem veku pod bičem tlačanstva, nam je prinesel liberalizem velike francoske revolucije samo navidezno svobodo in demokracijo. Liberalno, moderno suženjstvo sicer ni zakonito, predpisano, pač pa omogočeno in praktično izvajano z — eksistenčnimi nasilji mogočnega kapitala nad gospodarsko odvisno rajo malega človeka. Danes silno koncentrirani kapital ima zakonito zaščitno pravico, svobodno uveljavljati svojo ogromno nadmoč nad odvisnimi, pri tem pa nima skoro nikakih dolžnosti do človeštva.

Mali človek pa je dolžan spoštovati tujo lastnino in pretirane dohodke kapitala, nima pa pravice zahtevati od kapitala primerne dela, zaslužka in s tem golega obstoja. Praktično so vse pravice na eni, dolžnosti pa samo na drugi strani. Ali je tako urejevanje človeškega sožitja med družabnimi stanovi demokracija?

„Demokracija“, „ljudovladanje“ ali politika po vseh takozvanih „demokracijskih“ državah, tudi v Angliji, Franciji, Združenih državah ali kjerkoli, se je in se večinoma še vedno formira po volji časopisnih magnatov, ki delajo „javno mnenje“, poklicne politike, stranke, volitve, zakone in sploh vso politiko. Resnično zanimanje vseh političnih strank je usmerjeno samo k javnemu gospodarstvu raznih proračunov, dočim prepušča ta-le „demokracija“ urejevanje gospodarskih odnošajev med strokami in stanovi „velikodušno“ svobodnemu razvoju. Vsi papirnati programi političnih strank, zlasti pa „posebna skrb za vse gospodarske stroke“ in prav ginljiva „socialna pravičnost“, so votlo grmenje prebrisane poklicne politike in goljufiva vaba za volilne kaline in strankarske kostrune.

To „odlično“ politično delovanje liberalno-kapitalistične laži-demokracije za „blagor narodov“ se je dalo še nekoliko prenašati, dokler ni privedel ta sistem vsega gospodarstva do končnega viška in nato v nujno sledečo definitivno krizo, ki je v liberalizmu ne more biti konca. S propadanjem kapitalističnega gospodarstva propada naravno tudi njegova mati, poklicna, kapitalistično-strankarska politika laži-demokracije. Kot trenutni izhod v sili slede tej gospodarski, parlamentarni, poklicno-strankarski paralizi diktature osebnosti, ena za drugo, s parlamentarnim plaščem ali brez njega.

Vsaka diktatura je seveda samo prehodnega značaja, pa če se sama tega zaveda ali ne, če je pozitivna ali negativna. Smisel diktature leži v pridobitvi časa za neovirano, nemoteno izvedbo stvarnih sanacijskih ukrepov, za uvedbo boljšega gospodarsko-političnega načina. Diktatura brez takega pozitivnega cilja, diktatura, ki samo negativno nadaljuje tamkaj, kjer je stara parlamentarna in strankarska anarhija končala, je brez vsebine, nesposobna, brez pravice do obstoja in jo je potreba čimprej izmenjati z boljšo, pozitivno diktaturo, ki ima pripraviti vse potrebno, da se izvede resnična demokracija na osnovi naravnih narodnih in gospodarskih interesov materialnih strok in družabnih stanov v korist narodu, gospodarstvu in državi, v svrhu postopne likvidacije politične in gospodarske krize.

Vsak razumen človek in poštenjak, ki mu je na tem, da današnjo krizo gospodarstva, družbe in politike čimprej prebrodimo, se bo boril z besedo in dejanjem za izvedbo edine resnične demokracije stvarnega značaja, za smotreno narodno gospodarstvo po strokah in za eksistenčno družabno pravico po stanovih, za strokovno in stanovsko demokracijo.

Pridiganje vsakršne drugačne demokracije pa je zavestna demagogija, odbravanje negativnih diktatur pa podpiranje in zavlačevanje krize iz umazane špekulacije ali — koritarstva.

(Ta članek objavljamo kot zanimiv dodatek k miselnosti današnje dobe ter naj ga naši bralci blagovolijo oceniti le s tega vidika.)

Zahtevajte „Prelom“ vseh kavarnah, gostilnah, brivnicah itd.

Sifrar Andrej:

Prirajmo gospodarske tabore.

V tako zelo razvitem čutu varčevanja našega človeka, da smo v našem slovenskem zadružništvu nabrali eno in tričetrt milijarde hranilnih vlog, smo si ustvarili trdno podlago našega malega gospodarstva. Zato se ne smemo čuditi takemu zastoj, ki se je pojavil takoj, kakor hitro je nehal brezhibno poslovati stroj za posredovanje denarja med vlagateljem in dolžnikom. Prav ta zastoj nas mora še bolj utrditi v prepričanju, da do oživiljanja in novega razmaha našega gospodarstva ne more priti, dokler ne popravimo našega glavnega orodja in pripomočka, dokler ne spravimo ponovno v brezhiben obrat našega kreditnega zadružništva, naših hranilnic in ostalih denarnih zavodov.

Temelj mogočne zgradbe našega denarništva je bilo ljudsko zaupanje, ki je temeljilo zlasti pri zadrugah tudi na sodelovanju pri upravljanju prihrankov, kot tudi na povprečno visoki svestnosti vseh tistih, ki so se v gospodarsko pomoč posluževali kredita in se trajno prizadevali, kredite v redu obrestovati in vračati.

Povečana kupna moč denarja je začela onemogočati dosedanje obrestovanje in odplačevanje, mestoma je gospodarska stiska povzročila celo zbežnost v pojmu, ali je dolžnik sploh dolžan, vrniti svoj dolg ali ne. Vse to in ostali spremljevalni pojavi so toliko zbegali javnost, da je dotok novih vlog vse bolj izostal, pritisk na izplačilo starih vlog, ki je nastopil spočetka v obliki navala, je postal sicer mirnejši, a zato vztrajen. Vsako še tako dobro krito in zdravo posojevanje je popolnoma usahnilo. Kredit je popolnoma izključen iz gospodarstva. Naše denarstvo ne more tajiti, da se zaenkrat nahaja v počasni likvidaciji.

Da ustavimo to splošno likvidacijo, to zmešnjavo, to kopnenje in krčenje naših hranilnih in posilnih obratov, moramo z vsemi sredstvi in z vso temeljitostjo obnoviti zdravo razmerje in zaupanje med vlagateljem na eni in dolžnikom na drugi strani. Oba moramo prepričati o tako tesni medsebojni odvisnosti, da le z razumnim in poštenim obojestranskim hotenjem in uvidevnostjo dosežeta čim popolnejše tisti gospodarski učinek, s katerim sta računala.

Prvo pomoč nudi vlagatelj dolžniku s tem, da se zadovolji z nizkimi obrestmi, da vsaj malo omili povečano dolžnikovo breme radi povečane kupne moči dinarja. Nadaljno pomoč mu nudi s tem, če mu pusti kapital ob rednem obrestovanju v miru na razpolago, da ga ne silijo k škodljivemu gospodarjenju radi pridobitve gotovine za prekomerna odplačila.

Dolžnike pa mora v celoti prevzeti zavest spoštovanja prevzetih obveznosti in trdna volja, da te obveznosti poravnajo. V kolikor vidijo, da je to docela nemogoče, naj iščejo poštene in sporazumne rešitve, ne pa da skušajo upnika naravnost opehariti.

Dolžniki si nakopljejo vrača za vrat, ako bodo s svojim postopanjem, da svojih obveznosti ne bi vršili v tisti meri, ki jim je s skrajno skrbnim gospodarstvom in varčnim življenjem mogoča, izzvali nezadržljivo likvidacijo vsega hranilno posojilnega aparata. Ni verjeten tak gospodarski razvoj, da bi mogli vsi zaščiteni dolžniki svoje obveznosti poravnati recimo v dvanajstih letih. Daljši odlog bo pa le mogoč, ako se uspe obdržati dosedanje vlagatelje vsaj deloma, zraven pa varčevanje potom vlaganja v kreditne zadruge in ostale denarne zavode obnoviti.

V vsa ta vprašanja se je treba tehtno in pravočasno poglobiti ter izvajati iz gospodarskega poudarka potekajoče posledice.

Čuditi bi se pravzaprav morali, da med zadružno armado nad 150.000 članov in še več vlagateljev vlada tako površno in plitko spoznanje in tako mala prekušnost z resničnimi idejami zadružništva, da je moglo priti do takega zastoj in zbežnosti. Ne to vprašanje si moremo odgovoriti le, če poznamo našega človeka, kako malo je navezan v čisto gospodarskih stvarih premišljevati do dna. Bolj se razgiba, če je mrk in treznim gospodarskim problemom prirejanega vsaj malo politično in stran-

karsko čustvenega. Zato se je tudi zadružnemu gibanju vedno dajalo ta poudarek poleg čisto gospodarskega ali še v večji meri. Članstvo se v ves ustroj in miselne temelje zadružne zgradbe ni toliko poglobljalo kot celota, prepuščali so vodstvo nekaternikom, ki so prevzeli ta bremena in to čast. Sedaj se nam mašuje, da nismo vedno sproti skrbeli, da bi bili vsakega zadružnika in vlagatelja sproti vzgajali v zakaj in čemu vsakega njegovega gospodarskega dejanja. Kasno je že, a zamujeno še ni.

Planimo na delo! Vsaka gospodarska zajednica naj v svojem delokrogu skrbi za prosvitljanje članstva. Občni zbori zadrug naj zbirajo armade članov in v informativne svrhe tudi vlagatelje. Eni kot drugi imajo dovolj razloga, da si poskrbijo natančen vpogled v stanje zavodov, kjer so v eni ali drugi obliki udeleženi. Skupno naj poskrbijo po razsodnem preudarku in pouku zaupnih in večših ljudi, da odstranijo vse hibe in škodljivosti v upravi in poslovanju, če kje obstojajo, če ne, pa še boljše. Ko se vsak član in vsak vlagatelj prepriča, da je v vsem zanj najbolje poskrbljeno in ko se pouči o medsebojni povezanosti koristi in nevarnosti, mu bo lažje najti pravo pot in pomirjenje. Pa tudi izven zadrug in ostalih zavodov je treba zaneesti gospodarsko izobrazbo, pregnati splošno zbežnost, vcepiti novo zaupanje in voljo do vztrajne in do skrajne podrobnosti zasnovane borbe proti gospodarskemu propadanju.

Na teh gospodarskih taborih se bo nujno pokazala gospodarska enotnost in skladnost našega podeželja. Spoznanje te gospodarske skladnosti in enotnosti bo najboljša priprava za obnovo večje enotnosti in skladnosti tudi v drugih pogledih. Do pravega gospodarskega preporoda in oživiljanja pa more priti le, če obnovimo medsebojno zaupanje, če zasujemo jarke, ki nas ločijo, če se lahko drug na drugega zanesemo, da se pošteno borimo za skupno stvar.

Zato na gospodarske tabore! Oživimo vero v našo pridnost, v našo sposobnost, oživimo veselje do življenja. Organizirajmo se za izgraditev boljše bodočnosti!

Pravila krajevnih organizacij „Boja“.

Krajevne organizacije.....

Čl. 1.

Ime in sedež.

Organizacija se imenuje „Združenje borcev Jugoslavije“ („Boj“), krajevna organizacija v sedež krajevne organizacije je.....

Čl. 2.

Področje.

Organizacija je sestavni del Združenja borcev Jugoslavije „Boj-a“ v Ljubljani.

Svoj delokrog razteza.....

ter ima svoje pečat, članske legitimacije, skupni znak in krog Združenja borcev Jugoslavije. Katica „Boj“ je na pečatu posebno vidna.

Čl. 3.

Naloga.

Krajevna organizacija Združenja borcev Jugoslavije je kot sestavni del „Boj-a“ nadstrankarsko združenje, čegar namen je duhovna in stvarna priprava narodne in državne obrambe ter pospeševanje vsestranskega napredka celokupnega našega naroda. V ta namen goji organizacija med svojim članstvom viteški duh tovarištva, ljubezni in zvestobe kralju, domovini Jugoslaviji in narodu; vzgaja članstvo v poštenosti, nesebičnosti in požrtvovalnosti; dalje goji vzgledno medsebojno zaupanje, vzgaja neupogljive značaje, sposobne in trezne gospodarje, marljive kulturne in socialne delavce, budi v članstvu disciplino in borbenega duha ter pridobiva somišljenike za duhovni preporod širokih narodnih plasti v dosedaj socialne pravičnosti in spoštovanja etičnih in človeških načel.

Čl. 4.

Dosega namena.

Organizacija dosega svoj namen s tem, da: 1. pospešuje gornja načela med članstvom in narodom, izvaja v svojem delokrogu pravila

Združenja borcev Jugoslavije in to Združenje zastopa v svojem okolišu;

2. utrjuje narodno in državno zavest in edinstvo med narodom;

3. sklicuje sestanke bojnikov svojega okoliša, prireja predavanja, zborovanja, manifestacije, narodne tabore, družabne, dobrodelne in druge prireditve ter kulturne, prosvetne in gospodarske tečaje;

4. skrbi za pravilno obveščanje javnosti o organizaciji, o problemih našega narodnega življenja, o nalogah Jugoslavije ter pobija kriva mnenja o našem narodu in državi, ki jih širijo po svetu sovražniki;

5. razpravlja o sodobnih problemih, zlasti kulturnih, gospodarskih in socialnih vprašanjih;

6. pospešuje napravo primernih spomenikov padlim tovarišem, dela za ureditev vojaških pokopališč in skrbi za počastitev spomina padlih vojakov;

7. se zavzema za pravične koristi članov in skrbi za njihovo izobrazbo;

8. ustanavlja dobrodelne ustanove za moralno, pravno in gmotno pomoč članov, invalidov ter sirot v vojnih padlih vojakov in gospodarska podjetja.

Pri svojem delu se krajevna organizacija ravna po smernicah in navodilih osrednjega izvršnega odbora Združenja borcev Jugoslavije v Ljubljani.

Poroča osrednjemu izvršnemu odboru o svojem delovanju in uspehu ter mu stavlja predloge.

Organizacija more po navodilih osrednjega izvršnega odbora „Boj-a“ v svojem okolišu sodelovati tudi z drugimi organizacijami in društvi, ki imajo slične cilje.

Čl. 5.

Gmotna sredstva

v dosego namena so:

Članarina, prostovoljni prispevki, zbirke, dohodki prireditve, darila, volila, podpore, dohodki loterije, gospodarskih podjetij in ustanov.

Čl. 6.

Članstvo.

Člani so: redni, podporni, ustanovni in častni.

Redni član je lahko vsak državljani kraljevine Jugoslavije. V prvi vrste se sprejemajo v članstvo bivši vojaki. Prijave za članstvo sprejema odbor krajevnice organizacije, članstvo pa je pravomočno po odobritvi osrednjega izvršnega odbora Združenja borcev Jugoslavije v Ljubljani. Ta ima pravico odklanjati sprejem v članstvo in tudi izključevati iz članstva.

Podporni član je oni, ki plača po običnem zboru določeno podpornino. Ustanovni član je oni, ki plača enkrat za vselej ustanovnino, ki jo določi vsakih pet let občni zbor.

Častne člane imenuje občni zbor za društvene ali druge obče koristne zasluge. Častni člani ne plačujejo članarine, podpornine ali ustanovnine.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Straža pri Novem mestu. Decembra lani sem izvedel novico, da se je v Ljubljani ustanovila nova organizacija Združenja borcev Jugoslavije. Sprva nisem posvečal tej novi organizaciji nikake pažnje, ker tudi nisem bil informiran o njenem stališču. Sem pač bil mnenja, da se nanaša le na bivše bojovnike iz svetovne vojne. Januarja letos pa sem slučajno dobil v roke čisto nepoznan list „Prelom“, glasilo te nove organizacije. Tudi za ta list nisem imel sprva nikakega zanimanja. Že po enem prečitnem članku pa je raslo občudovanje tako, da nisem mogel z branjem končati, dokler nisem lista (št. 2.) popolnoma do konca prebral. Bil sem naravnost očaran nad tako resničnim in točnim pisanjem tega lista. Resnici na ljubo in Vam vodenjem te nove organizacije v čast moram priznati, da že nad 20 let prebiram brez izjeme vse slovenske časopise, dnevnike in tednike, a do danes še noben list ni prinašal tako globoko zajetih in v srce celega slovenskega ljudstva segajočih člankov. Nisem mnogo premišljeval in okleval, takoj sem se naročil na list in ga sedaj v veselem pričakovanju prejemam. S presrečnim veseljem pozdravljam novi pokret in vam želim najsijajnejših uspehov v težkem delu in borbi za rešitev našega naroda in države. Da nova doba zahteva novih ljudi, ljudi čistih rok in poštenega srca, ker le takim bo narod še zaupal. Vsem preteklim in sedanjim ljudstvo več ne zaupa, ker je nad njihovimi deli „za ljudstvo“ strahovito razočarano. Ne morem sicer govoriti o meščanskih in delavskih slojih, katerih razmer ne poznam toliko, govorim to le v imenu kmetijskega stanu, ki ga je vendar velika večina. In kako je to preprosto in pošteno podeželsko ljudstvo razočarano nad svojimi voditelji, kako se zbira v srcih

ljudskih množic stud in gnev nad izkoriščevalci, to more vedeti samo tisti, ki med tem ljudstvom dan za dnem živi in z njim trpi. Zatorej novi pokret iz srca pozdravljam in se pridružujem armadi borcev za poštenost in pravičnost vsepovsod. Želim pa tudi sodelovati in pomagati po svojih močeh. Pri nas je še mnogo dobrih in čistih ljudi poštenih rok in preteklosti, ki se bodo z veseljem poprijeli novega gibanja borcev Jugoslavije v blagor države in naroda.

Občni zbor pododbora UROIR v Mariboru.

V nedeljo 11. t. m. se je vršil pod vodstvom predsednika Perhavca v dvorani hotela „Pri zamorcu“ redni letni občni zbor mariborskega pododbora Združenja rezervnih častnikov. Potek zborovanja je bil zelo zanimiv ter se je iz izčrpnih poročil posameznih funkcionarjev moglo ugotoviti vsestransko in plodono sodelovanje organizacije. Pododbor šteje 341 rednih članov rez. častnikov. Proračun izkazuje Din 30.749 dohodkov in Din 25.400 izdatkov. Glavno točko razpravnega programa občnega zbora je tvorilo vprašanje, ali naj vstopi mariborski pododbor UROIR kot kolektiven član v novi bojovniški pokret „Združenje borcev Jugoslavije“. O motivih, ki so dovedli do ustanovitve te skupne bojovniške organizacije, in o njenem programu ter ciljih, ki jih zasleduje, je referiral I. podpredsednik „Boja“ in I. podpredsednik pododbora UROIR Lorgar iz Ljubljane. Na podlagi njegovega poročila se je razvila kratka debata, ki je končala pri glasovanju s skoraj soglasnim sklepom za kolektiven pristop k „Boju“. Samo dva člana sta se izrekla proti. Občni zbor je potekel v najlepši harmoniji ter je dokazal visok nivo iskrenega tovarištva, ki vlada med mariborskimi rez. častniki. Zboru sta prisostvovala kot zastopnika aktivnega častniškega zbora konjeniški polkovnik Spira Čakovski in major Vojislav Maslač.

„Kolektivni pristop mariborskih dobrovoljcev v „Boj“. V nedeljo 11. t. m. pred velikim zborom „Boja“ se je vršil v Narodnem domu občni zbor sreske organizacije vojnih dobrovoljcev za mariborsko okrožje. Udeležba je bila polnoštevna. Zanimivo in prav živahno debato o kolektivnem vstopu v Združenje borcev Jugoslavije je vodil objektivno predsednik tov. dr. Pivko. Občnega zbora sta se udeležila zastopnika „Boja“ preds. Kuster in I. tajnik Fabjančič. Poleg imenovanih so se udeležili debate še tov. dr. Salberger iz Ljutomer, Šestan iz Ptuja, Grčar, Lenart in drugi. Po potrebnih pojasnilih je bil soglasno sklenjen kolektivni pristop. — Pri volitvah je bil soglasno izvoljen stari odbor. Živel mariborski dobrovoljci!

Invalidski občni zbor v Mariboru.

Invalidsko oblastno združenje za Dravsko banovino je imelo v nedeljo 11. t. m. v Mariboru svoj letošnji občni zbor.

Že v soboto 10. t. m. zvečer so se zbrali delegati skoro vseh krajevnih invalidskih organizacij v dvorani Zadrugne gospodarske banke na anketi, pri kateri so se izvršile vse predpriprave za glavni občni zbor.

Drugi dan ob 8. zjutri pa je začel občni zbor, katerega so se udeležili kot gostje zastopnik drav. divizije, mestni župan ter zastopniki škofa, Združenja borcev in nekaterih drugih organizacij. Tudi sta prišla dva zastopnika središnjega odbora združenja invalidov iz Beograda.

Navzočih je bilo več sto invalidov in vdov. Sprejeta je bila udanostna brzojavka Nj. Vel. Kralju, in pozdravna brzojavka ministroma vojske in mornarice, socialne politike in narod. zdravja ter predsedniku invalidskega osred. odbora.

Poročila so bila z odobravanjem sprejeta, nato pa so nastopili štirje govorniki, ki so pojasnili kako slabo se upoštevajo predpisi za zaposlovanje invalidov, trafike, koncesije in razložili, kako močno je poslabšal stanje naših vojnih žrtev invalidski zakon iz leta 1929. Dejanski vojni invalidi brez udov in celo slepci so bili reducirani in so sedaj brez vsake zaščite. Po teh referatih je bila sprejeta resolucija, ki uvodoma vse to navaja in zahteva, da se morajo nujno uzakoniti spremembe invalidskega zakona iz leta 1929., za katere čaka osnutek že pred narodno skupščino.

Končno je bil soglasno izvoljen celokupni prejšnji Oblastni odbor in tudi dosedanj delegati za „Boj“.

Z velikim pritrjevanjem je bil sprejet tudi sklep za priključitev Oblastnega invalidskega združenja k „Boju“.

Vsi invalidski zborovalci so po svojem obzoru ostali pri velikem bojovniškem zboru v isti dvorani.

Širiti Prelom!!

Hvala za vaše naročnine. Kdor se ne želi naročiti na „Prelom“, naj list vrne po pošti z označbo „Nazaj“. —

Obvestila.

Ljubljana-Moste. „Združenje borcev Jugoslavije“ priredi v nedeljo dne 18. marca 1934 ob 10. uri dopoldne na vrtu gostilne g. Košaka na Zaloški cesti javen zbor. Na zboru bosta govorila delegata „Boja“ predsednik Kuster August in I. tajnik „Boja“ Fabjančič Vladislav ter predsednik skupine bojevnikov Ljubljana-Moste Rozina Ivan. — Vabimo na zbor vse naše člane, vse bivše vojake iz vojne in povojne dobe ter vso pošteno javnost.

Odbor skupine bojevnikov Ljubljana-Moste.

Dev. Marija v Polju. Združenje borcev Jugoslavije „Boj“ priredi na praznik sv. Jožefa, dne 19. marca ob 8. uri zjutraj na vrtu, ozir. v dvorani „Ljudskega doma“ pri Dev. Mariji v Polju javno zborovanje.

Vabijo se vsi člani skupine bojevnikov, vsi bivši vojaki iz svetovne vojne, in vsi, ki so služili v Jugoslaviji ter vsi možje in fantje brez razlike strankarske pripadnosti. Vsi pošteno misleči, ki hočete narodu in državi dobro, pridite na zborovanje.

Odbor skupine bojevnikov Dev. Mar. v Polju.

Opozorilo vsem, ki so se udeležili mariborskega zbora.

Izpremenjeni vozniki red je bil pravilno objavljen v „Prelomu“ in v nekaterih drugih listih. Vodstvo vlaka obžaluje, da se nekateri udeleženci niso pravilno informirali o povratku vlaka, toda krivda ni njegova.

Vojni invalidi letos proti pričakovanju niso dobili polovične vožnje za svoj občni zbor, ki so jo sicer vsako leto dobili. Zato naj udeleženci oprostite invalidskemu združenju, ker krivda ni na njegovi strani.

Na mnoga vpraševanja, zakaj nekateri dnevniki niso prinesli vabil za mariborski zbor, sporočamo, da smo zaprosili vse dnevnike in druge liste, da prinašajo notice za zbor. Celó odškodnino za to smo jim ponudili. Prinesli so jih le nekateri. Tem se zahvaljujemo.

Pojasnilo.

Na razna vprašanja in dopise sporočamo, da je 1. številka „Preloma“ pošla in da zato ne moremo ustreči cenjenim naročnikom, ki so izrazili željo, da jim taisto pošljemo. Prosimo pa vse tiste, ki so jo shranili in bi jo hoteli žrtvovati za našo stvar, da nam jo dajo na razpolago, za kar jim bomo izredno hvaležni. — Uprava Preloma.

Poizvedba. Vojni invalid Fortuna Jakob iz Dobračeve, pošta Žiri, prosim vse vojne tovariše, ki so služili pri 17. pp., 1. marš. bat., 2. komp., 31. avgusta 1914. leta, ko sem bil ranjen, naj mi to potrdijo, če so bili pri dogodku navzoči. Komur je znano sedanje bivališče Franca Novaka, železniškega delavca iz Sp. Šiške, Franca Jerina, krojača iz Viča in Zaletra Franca iz Stanežič pri Št. Vidu, s katerimi smo bili skupno v bolnici, naj mi blagovoli sporočiti naslove proti odškodnini.

Prošnja fotografom!

Vljudno naprošamo, da bi blagovolili odstopiti „Boju“ fotografije o raznih momentih bojevnškega vlaka v Maribor, o sprevedu borcev s kolodvora v Mariboru do Unionske dvorane in o zborovanju samem. Za usluge se zahvaljujemo v naprej. Pošljite fotografije na naslov: Pisarna „Boja“, Ljubljana, Kolodvorska ulica 8.

Urednik „Preloma“ je vsak dan ob 18. uri v pisarni „Preloma“, Kolodvorska ul. 8.

Prijatelji „Preloma“, pridobivajte nove naročnike! Rabimo tudi še naslovov z dežele, na katere bi poslali list na ogled.

Čitajte tudi „Bojevnika“, Poljanska cesta 48. Ček. račun 13.051.

Prelom je Tvoje glasilo!

Red je prihranek!

Telefon 33-38.

Vpeljava kopirnega kartotečnega knjigovodstva, vseh vrst kartotek, organizacija podjetij.

Davčne napovedi i. t. d.

Ljubljana,
Šelenburgova ulica št. 6./I.

Dežnike - nogavice

na drobno in debelo kupite najugodnejše v tovarni

Josip Vidmar

Ljubljana

Pred Škofijo 19, podruž.: Prešernova 20

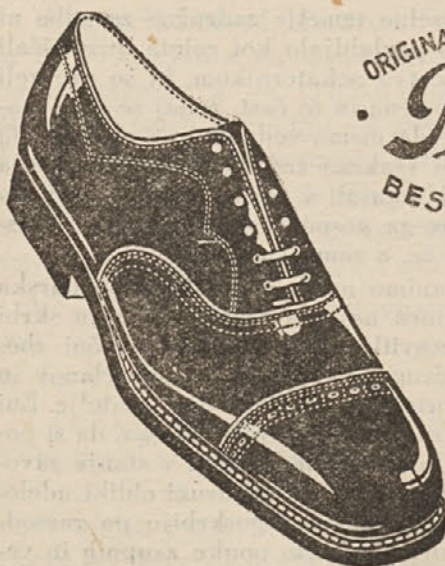
Beograd

Kralja Milana 13

Zagreb

Jurišičeva 8

Najboljši čevelj sedanjosti

ORIGINAL GOODYEAR WELT
PeKo
BEST QUALITY

ORIGINAL
GOODYEAR WELT

čevlji se izdelujejo na ameriških strojih in je izdelava v vseh državah patentirana in zakonito zaščitena!

POMNI! V Jugoslaviji sme izdelovati pristne Goodyear čevlje samo prva domača tvornica čevljev

PeKo

Prednosti tega čevlja:
vse šivano, brez žebličkov, zato je čevelj

**lahk
elastičen
higijenski
trpežen**

Že sama izdelava zahteva prvovrstno usnje in solidni pomožni material.

Originalni Goodyear čevelj je visokokakovostni izdelek!

Kdor hoče res varčevati, kupuje le kvalitetno blago! Ne dajte se varati od manjvrednih posnetkov in nadomestkov ter pri nakupu izrecno pazite na naš tovarniški žig

ORIGINAL GOODYEAR WELT
PeKo
BEST QUALITY

V vseh naših prodajalnah širom države dobite bogato izbiro originalnih Goodyear in ostalih vrst čevljev v najokusnejših vzorcih zadnje mode!

POZOR! Ogromno znižanje cen do Velike noči! **POZOR!**
Izrabite izredno priliko!

Oglasujte v „Prelomu“

in naročajte naš list, ker s tem podpirate dobro stvar!

Priporoča se
**KAVARNA
'EVROPA'**

A. Tonejc

Pomlad
prihaja!

Oglejte si
ravnokar
došle no-
vosli

A. & E.
Skabernè
Ljubljana